

LỊCH SỬ SIÊU ÂM TIM

PGS.TS PHẠM NGUYỄN VINH

- ❖ Từ lâu, người ta đã nhận thấy dơi bay tìm mồi được dù trong đêm tối
- ❖ Lazzaro Spallanzani (1773) thực nghiệm: dù bịt mắt, dơi vẫn bay tìm mồi được.
- ❖ Hartridge (1920) đưa ra giả thuyết: dơi phóng ra sóng siêu âm.
- ❖ Ludwig & Struthers (1949): dùng sóng siêu âm dò sỏi mật và vật lạ trong cơ của chó.
- ❖ Wild và Reid (1952) chẩn đoán 18 ca u vú bằng siêu âm
- ❖ Edler & Hertz đầu tiên ứng dụng écho ở tim :
  - Đo vách tim (1953), tràn dịch màng tim (1954)
  - 1955 : đánh giá và theo dõi sau mổ hẹp hai lá
  - 1955 : tìm ra u nhầy ở nhĩ trái bằng siêu âm.
  - Từ 1956 : tinh thể thạch anh được thay bằng barium titanate

LỊCH SỬ SIÊU ÂM TIM

- Hertz & Olofsson (1960) : máy siêu âm tim 2 chiều (bi-dimensional echocardiograph)
- Bom (1972) : Hoàn thiện siêu âm 2 chiều
- Hsu Chih Chang (1961) làm sách đầu tiên về siêu âm chẩn đoán
- Mỹ: nghiên cứu siêu âm từ 1961 (Reid & Joyner)
- Feigenbaum (1963): đo cung lượng thất bằng siêu âm
- Satomura (1956): ứng dụng Doppler vào tim
- Liv Hattle (Na Uy) (1970) có công lớn trong ứng dụng lâm sàng Doppler
- Omoto (1982) Doppler màu.

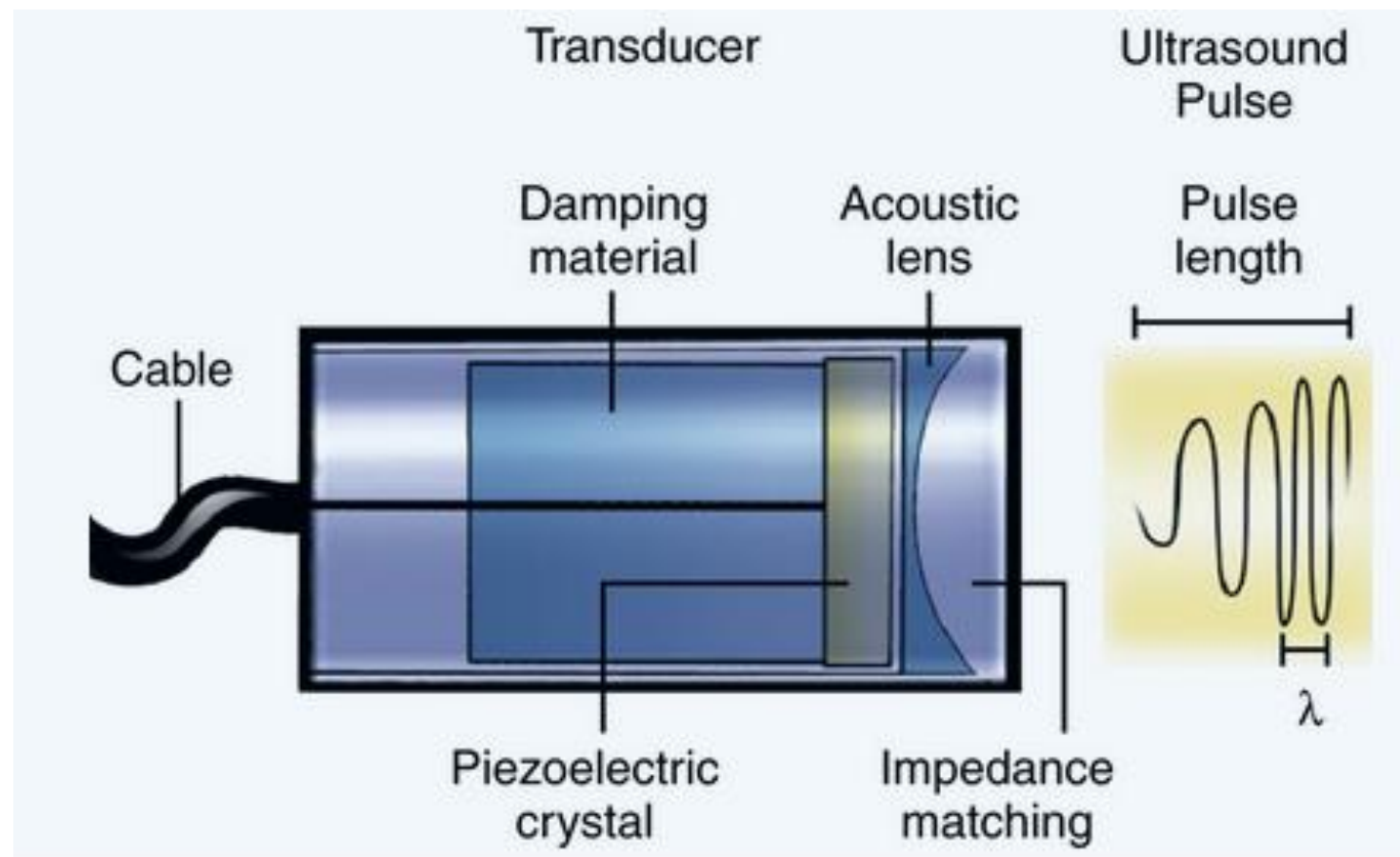
KỸ THUẬT KHÁM NGHIỆM BẰNG SIÊU ÂM TIM

PGS.TS PHẠM NGUYỄN VINH

Các kỹ thuật siêu âm tim

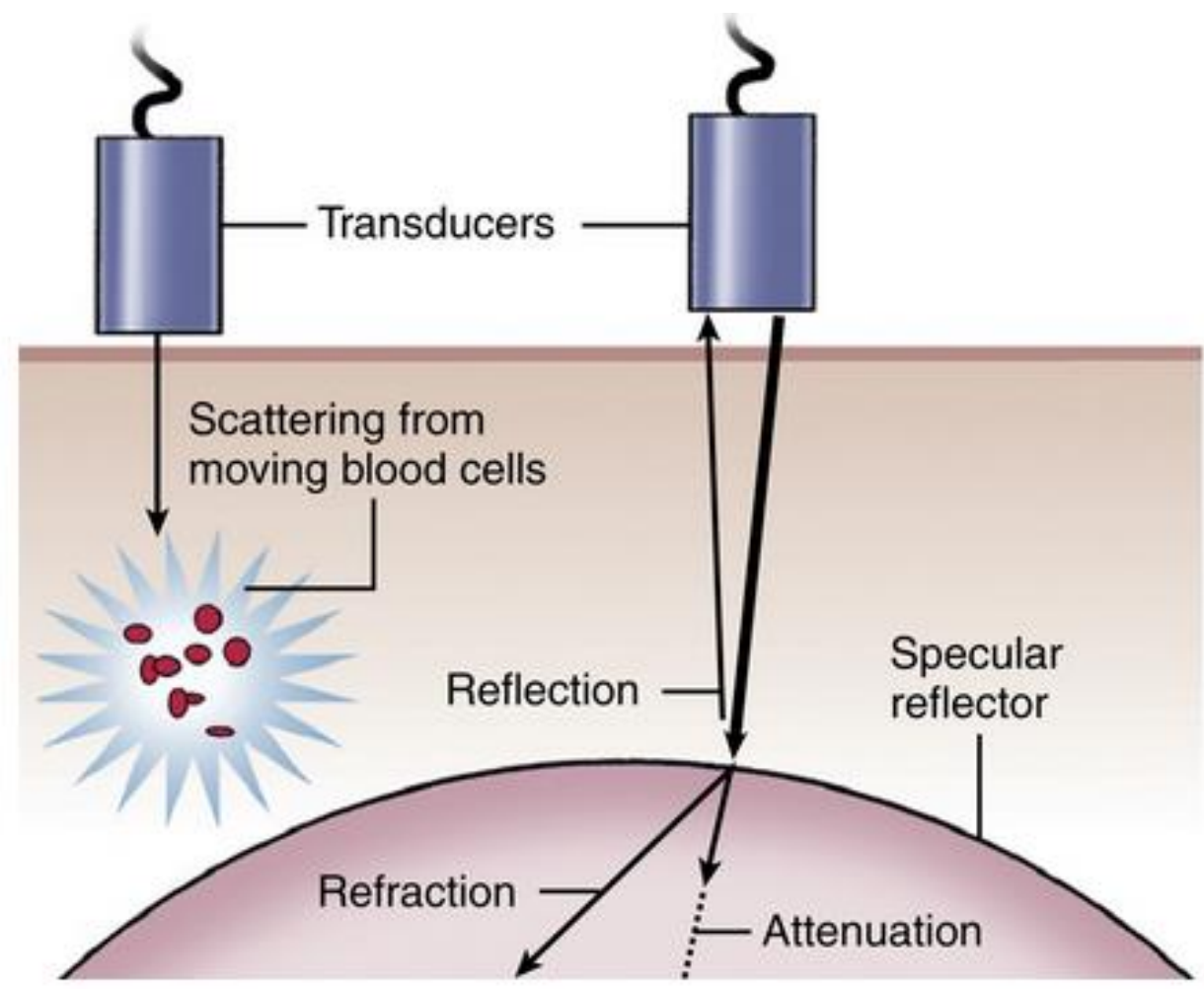
- SAT qua thành ngực
- SAT qua thực quản
- SAT trong buồng tim
- SAT trong lòng mạch máu
- SAT trong lòng động mạch vành
- SAT thai nhi
- SAT 3 chiều

Sơ đồ đầu dò siêu âm

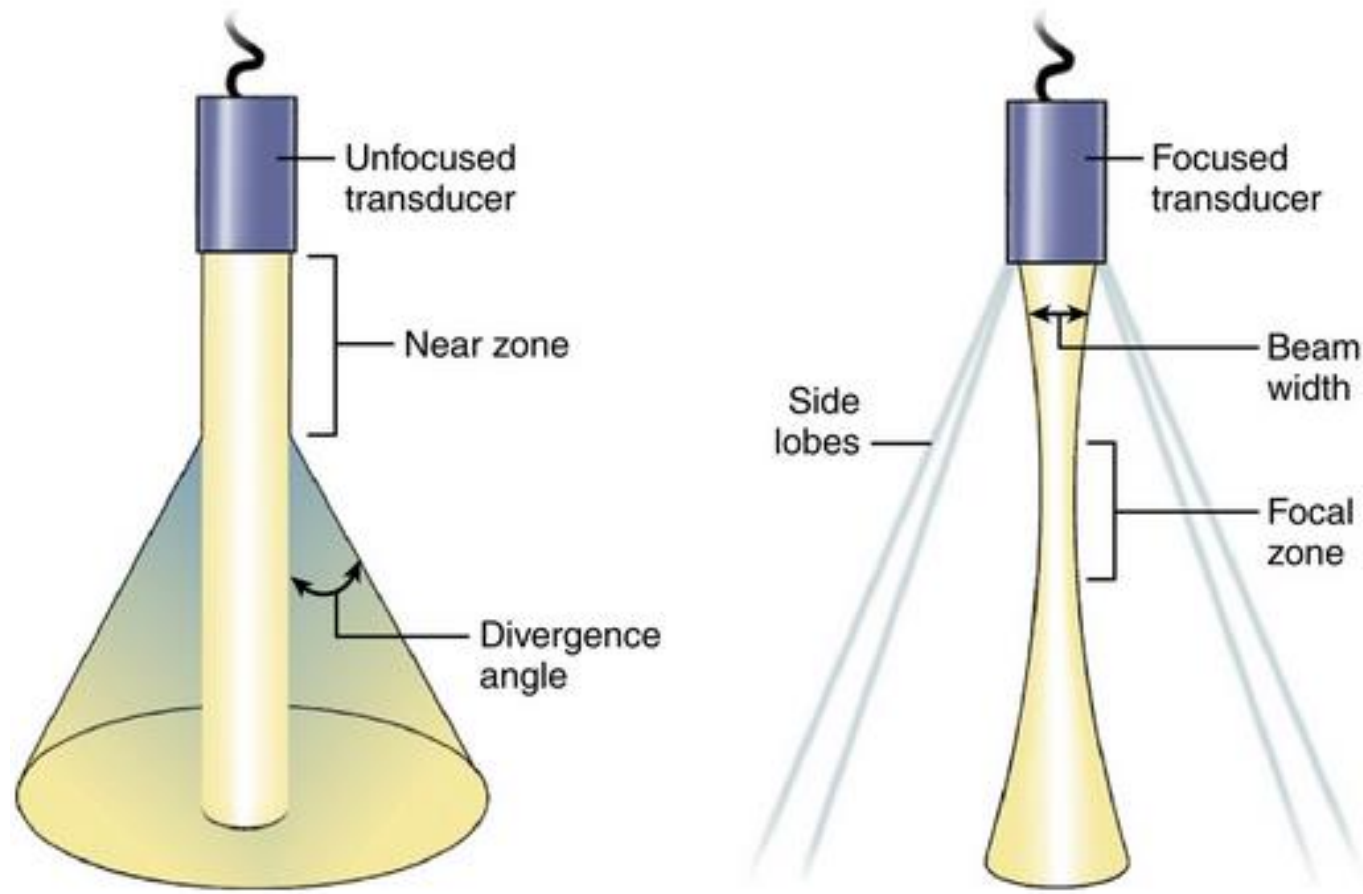

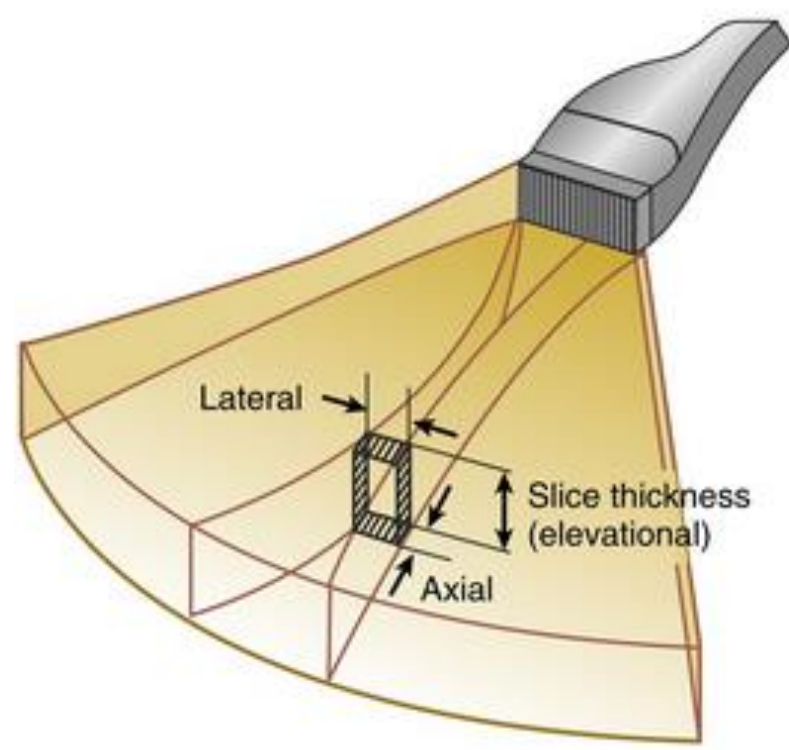
Sơ đồ tương tác giữa siêu âm và mô cơ thể

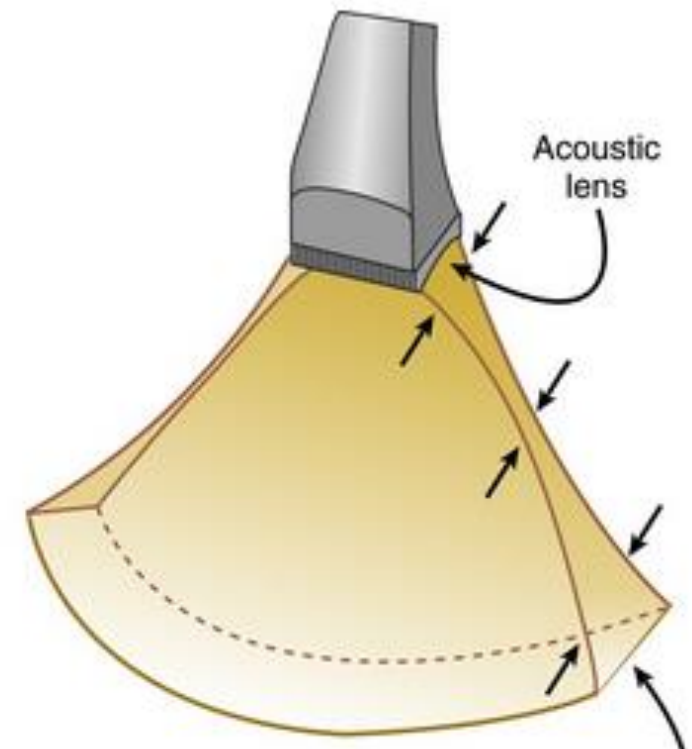
Sơ đồ chùm tia siêu âm từ đầu dò không khu trú (trái) và đầu dò khu trú (phải)

Chùm tia và bề dày các nhát cắt của siêu âm 3D

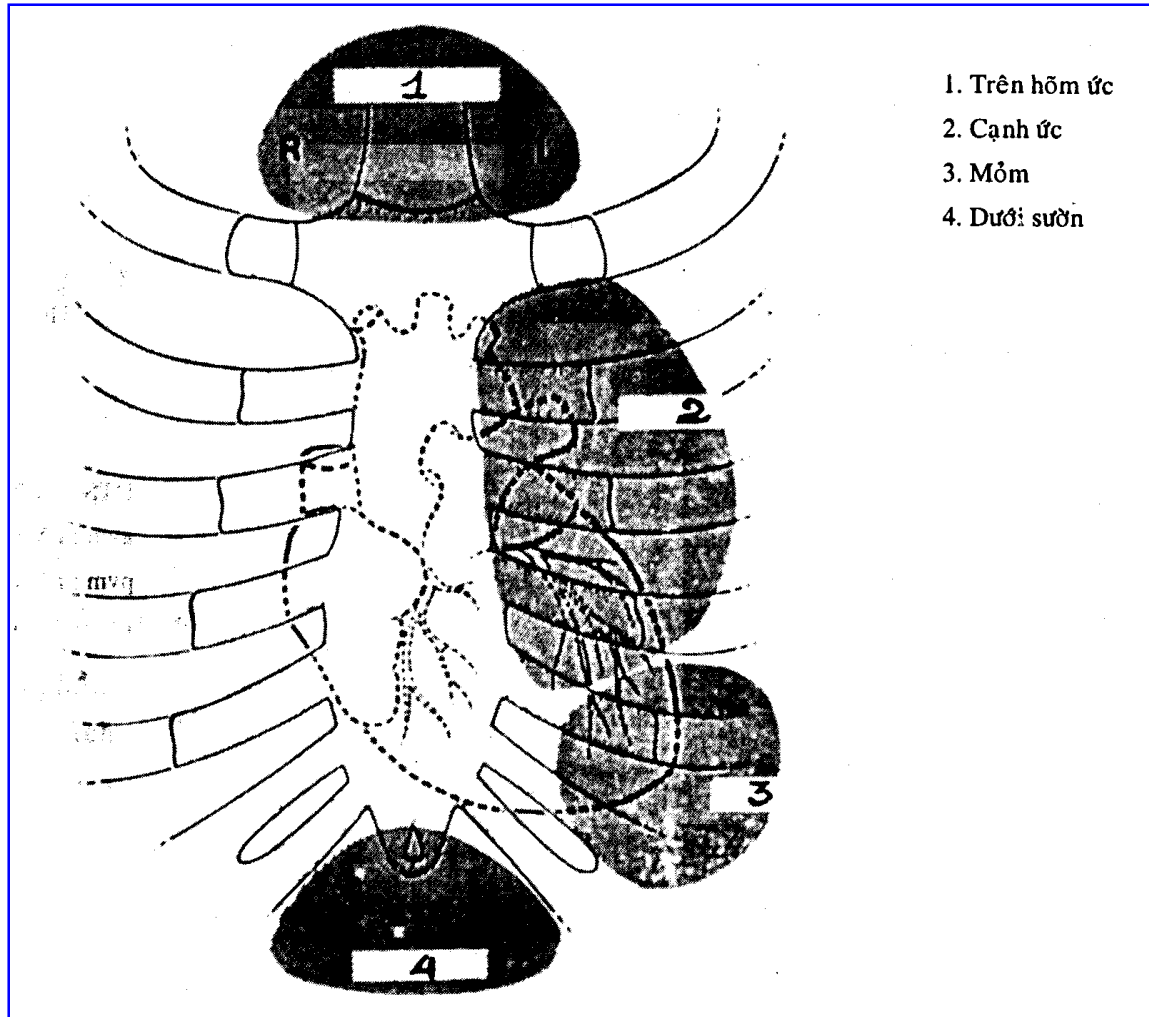

A Resolution components in 3D space

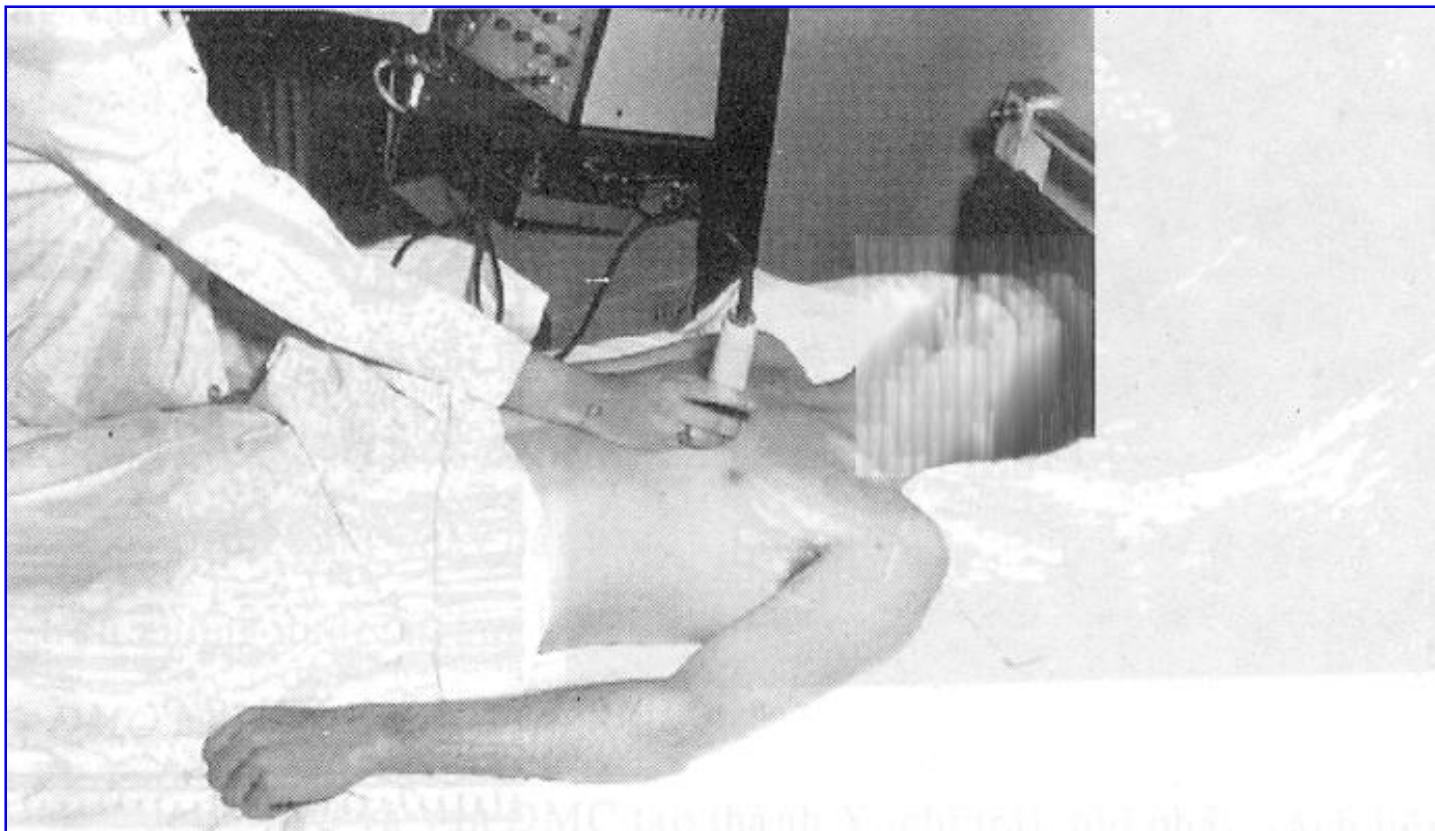

B Elevational profile of ultrasound beam with depth

Các vị trí ở ngực để khảo sát siêu âm 4 mặt cắt cơ bản.

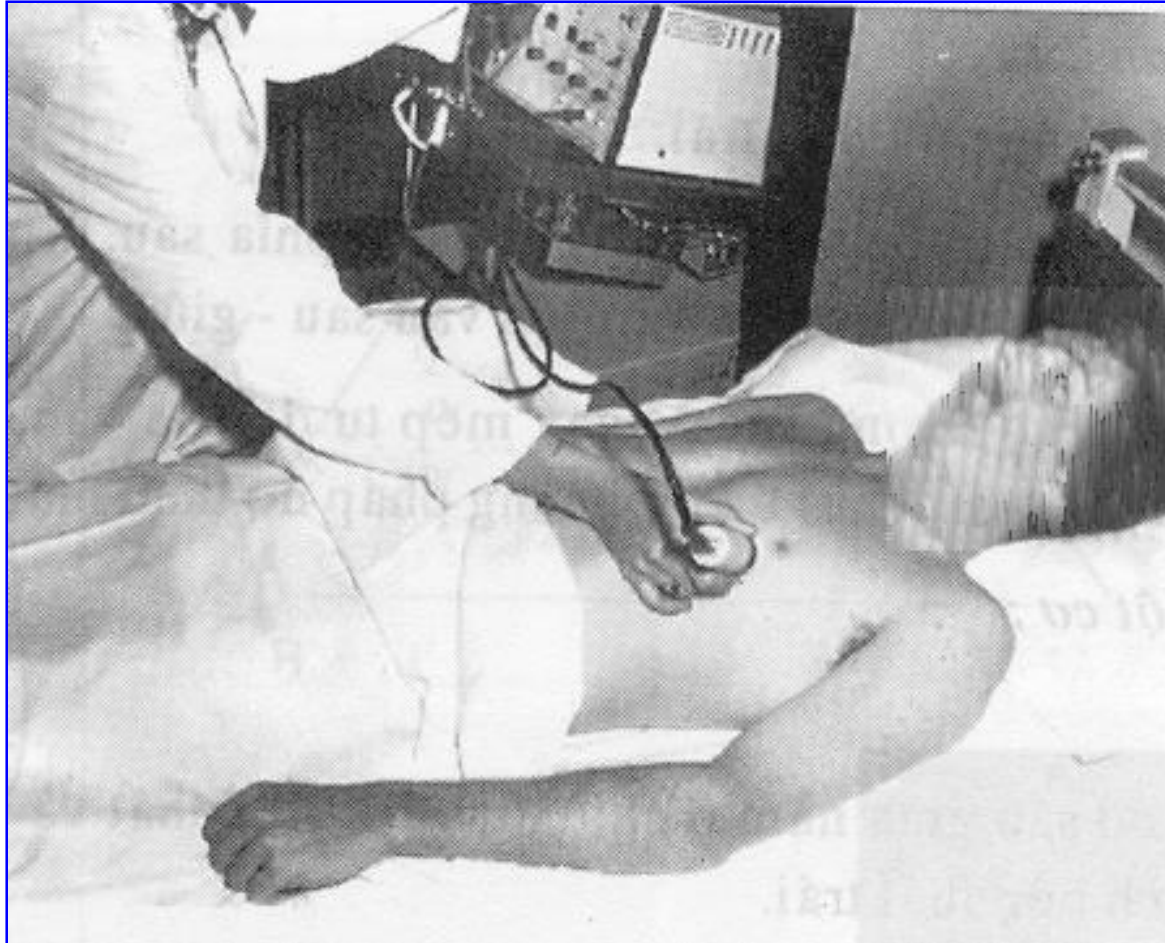

Vị trí của đầu dò ở đường cắt cạnh ức bên trái.

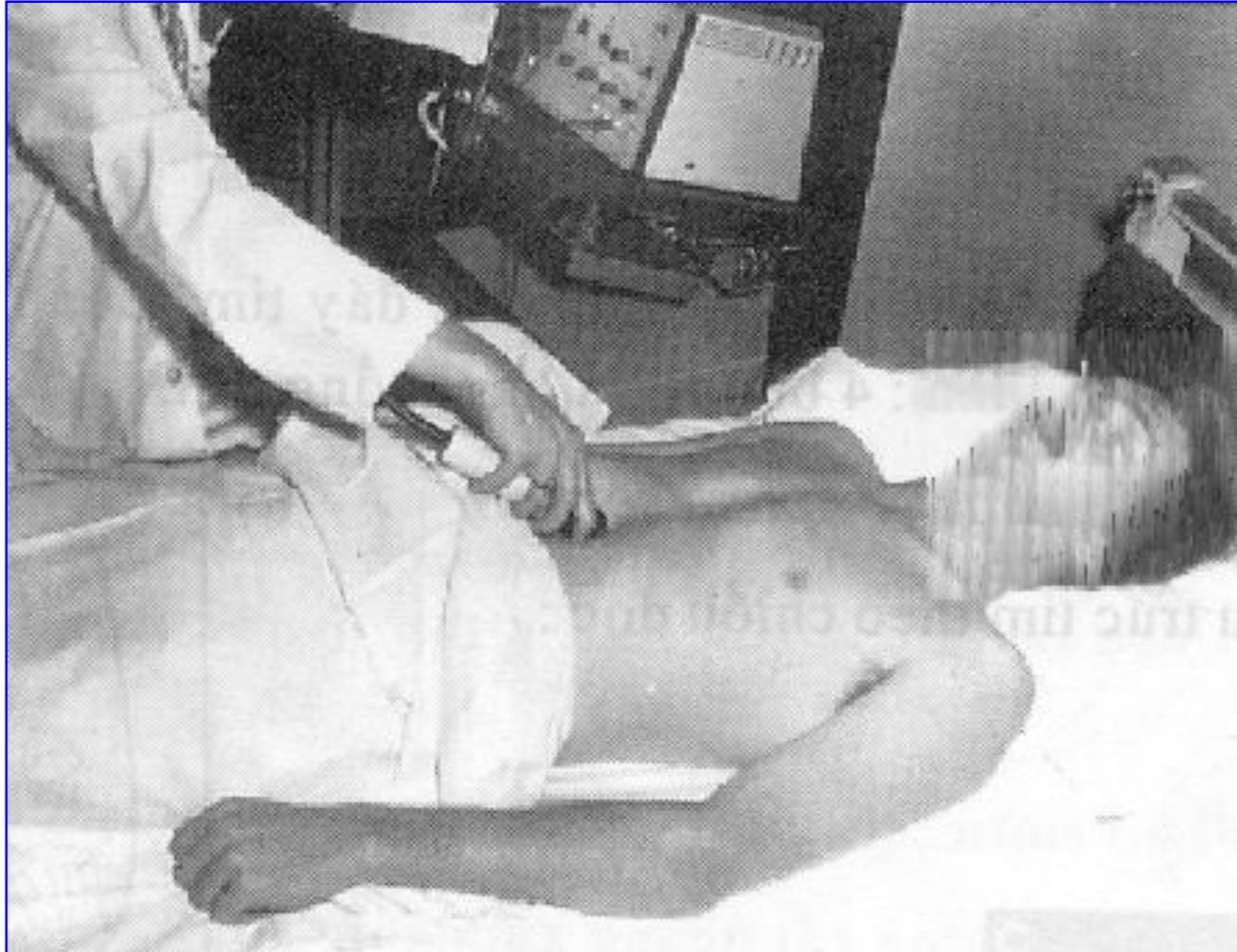

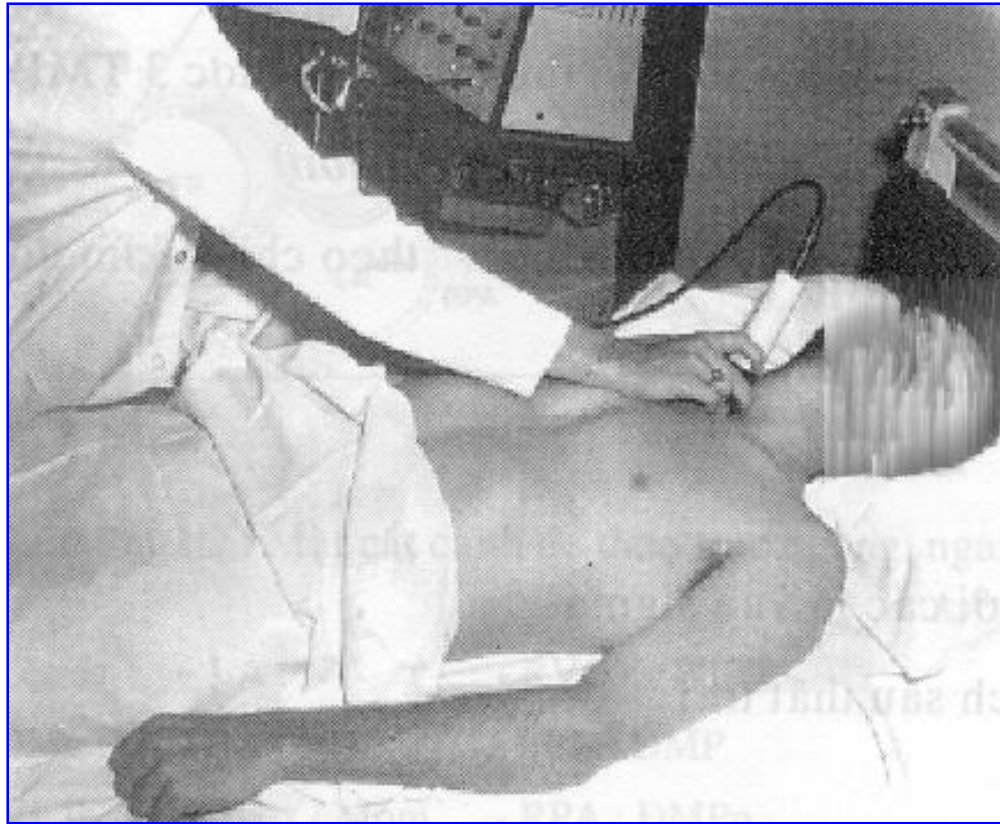
Vị trí của đầu dò ở đường cắt từ mỏm tim.

Vị trí của đầu dò ở đường cắt dưới sườn.

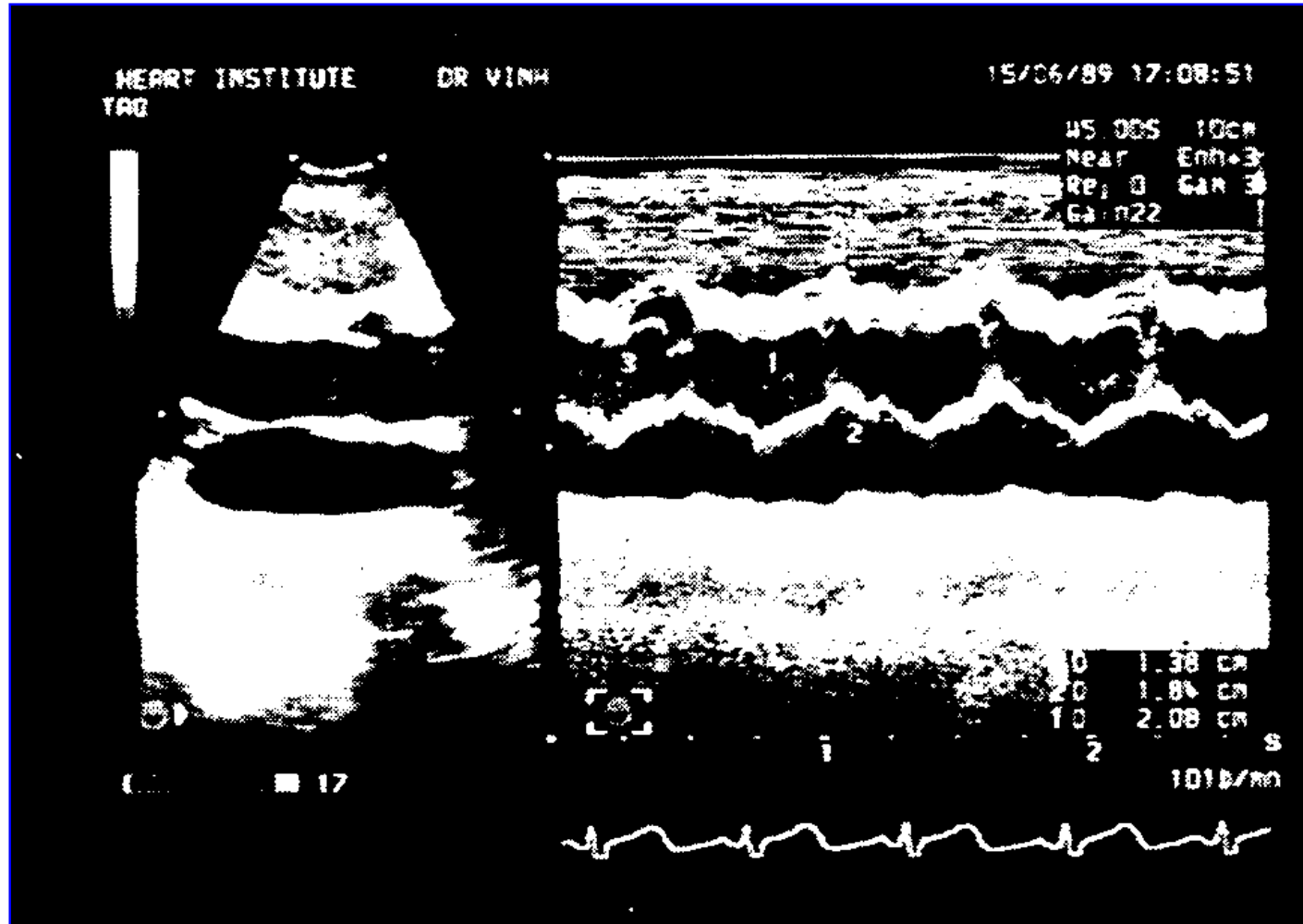
Vị trí của đầu dò ở đường cắt trên hố ức.

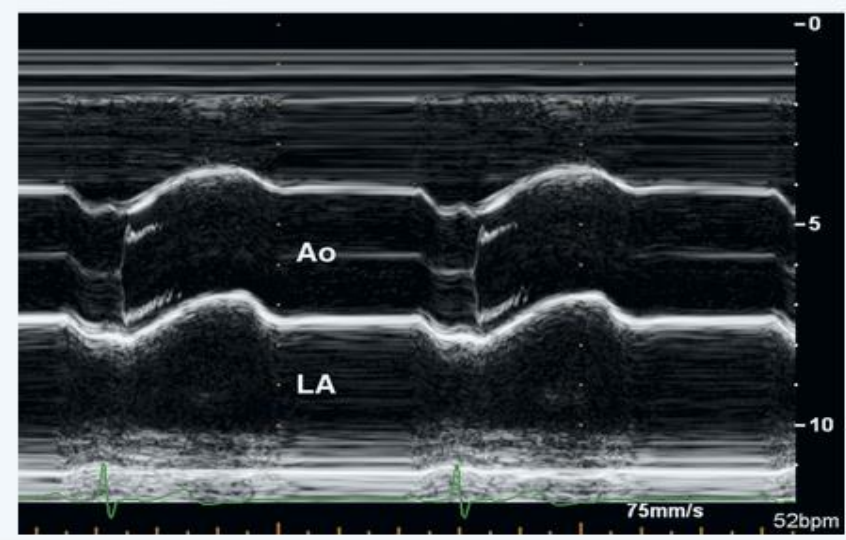
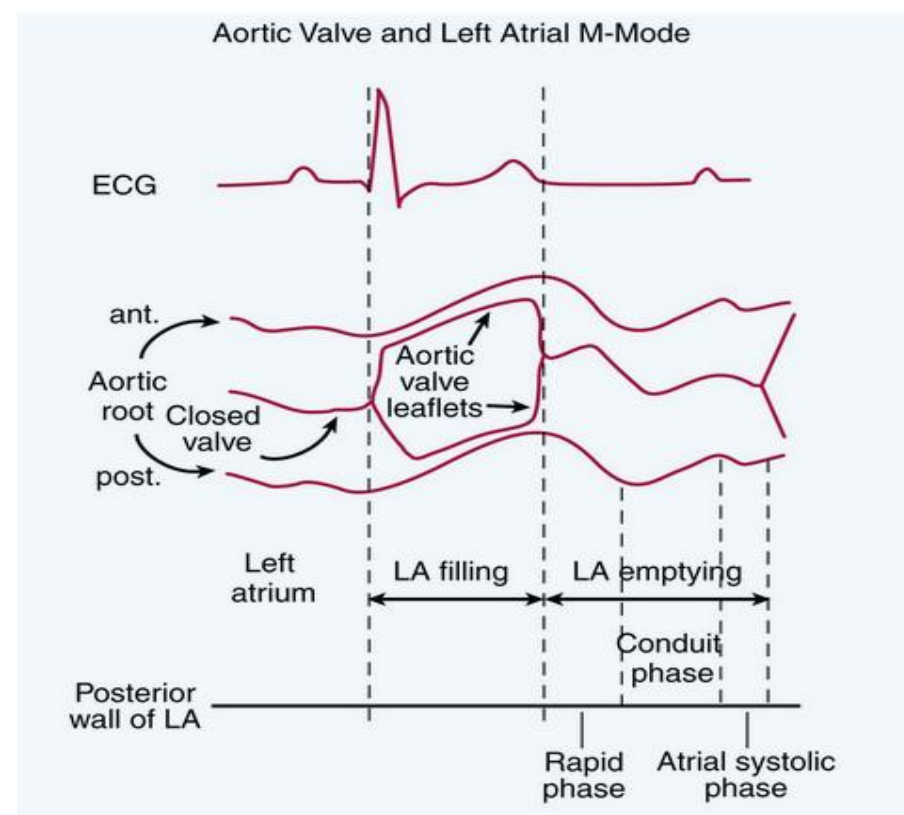
- **Siêu Âm một chiều**
(TM - Time motion echocardiography)

- **Siêu âm 2 chiều**
(2D - Bi dimensional echocardiography)

- **Siêu âm Doppler :**
  - * Doppler xung
  - * Doppler liên tục
  - * Doppler màu

Khảo sát TM ngang van ĐMC

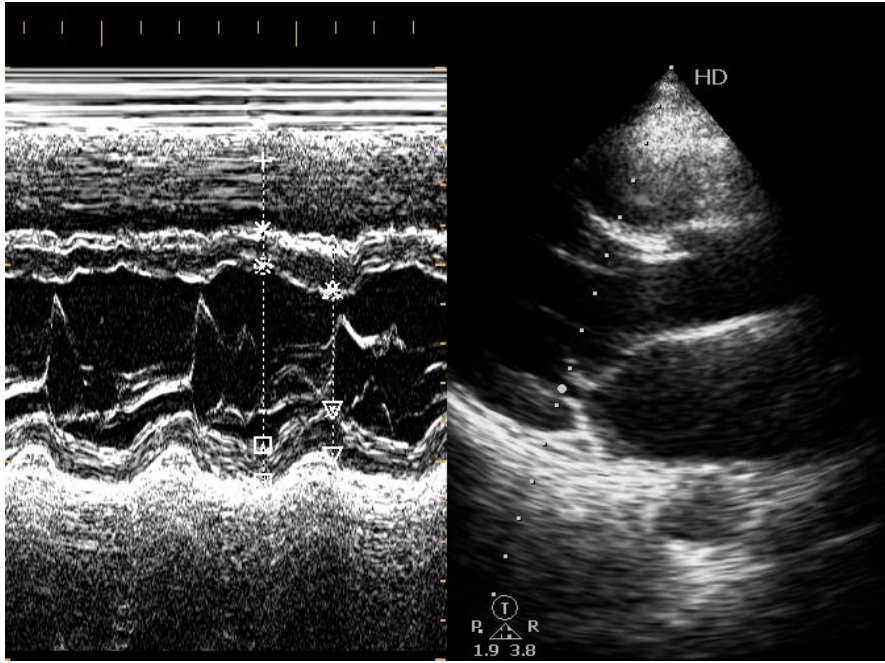

Van ĐMC mở ghi bằng TM

TL: Otto CM. textbook of Clinical echocardiography. Elsevier 2013, 5th ed. p. 1-30

Khảo sát TM ngang thất trái. Các trị số buồng tim đo được giúp lượng giá chức năng tim.

$$PXCR = \frac{TTTTr - TTTTh}{TTTTr} \quad (\text{bt} = 28 - 42 \%)$$

TTTTr : đường kính thất trái cuối TT

TTTTTh : đường kính thất trái cuối TTh

$$PXTM = \frac{ThTTTTr - ThTTTTTh}{ThTTTTr} \quad (\text{bt} > 55\%)$$

ThTTTTr : Thể tích cuối tâm trương

ThTTTTTh : Thể tích cuối tâm thu

* Tỷ lệ bề dày cuối tâm trương của vách thất trái:

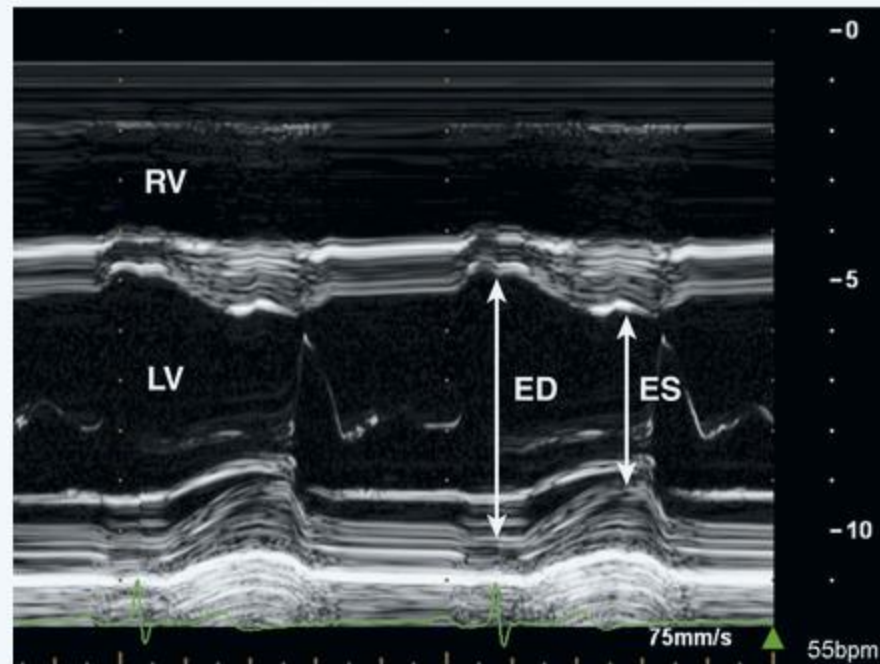
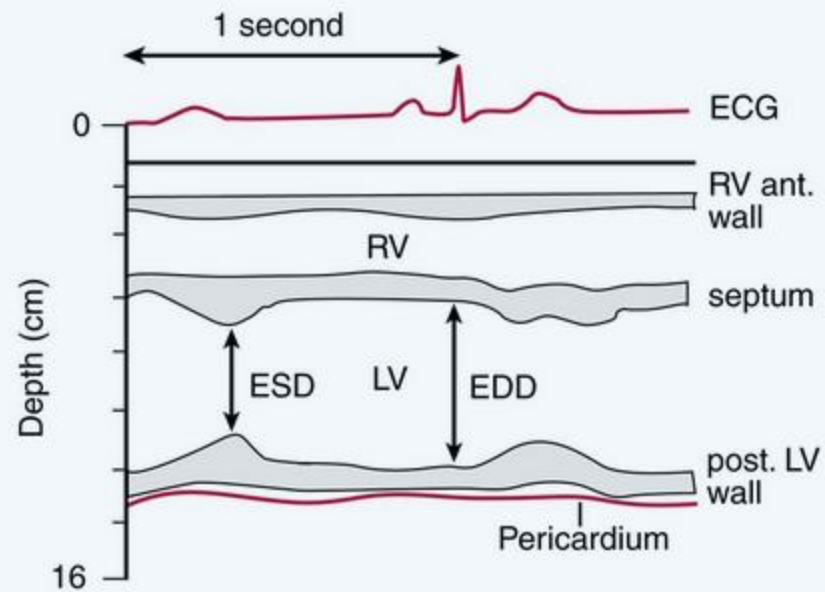
$$\frac{VLT}{VSTT} \quad (\text{bt} : 0,9 - 1,3)$$

VLT : Vách liên thất

VSTT : Vách sau thất trái

Thất trái đo bằng TM

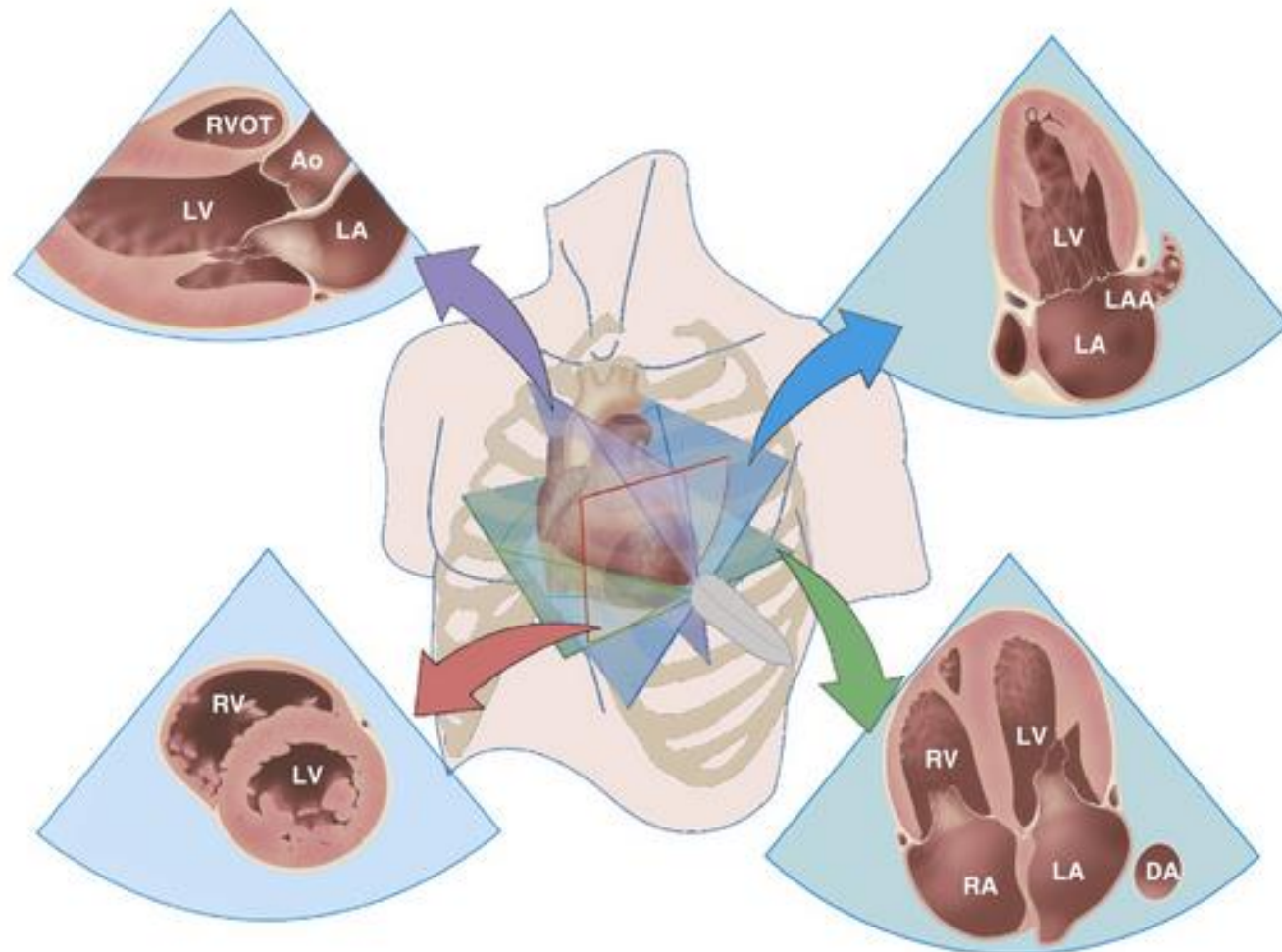
TL: Otto CM. textbook of Clinical echocardiography. Elsevier 2013, 5th ed. p. 1-30

Siêu âm hai chiều (2D)

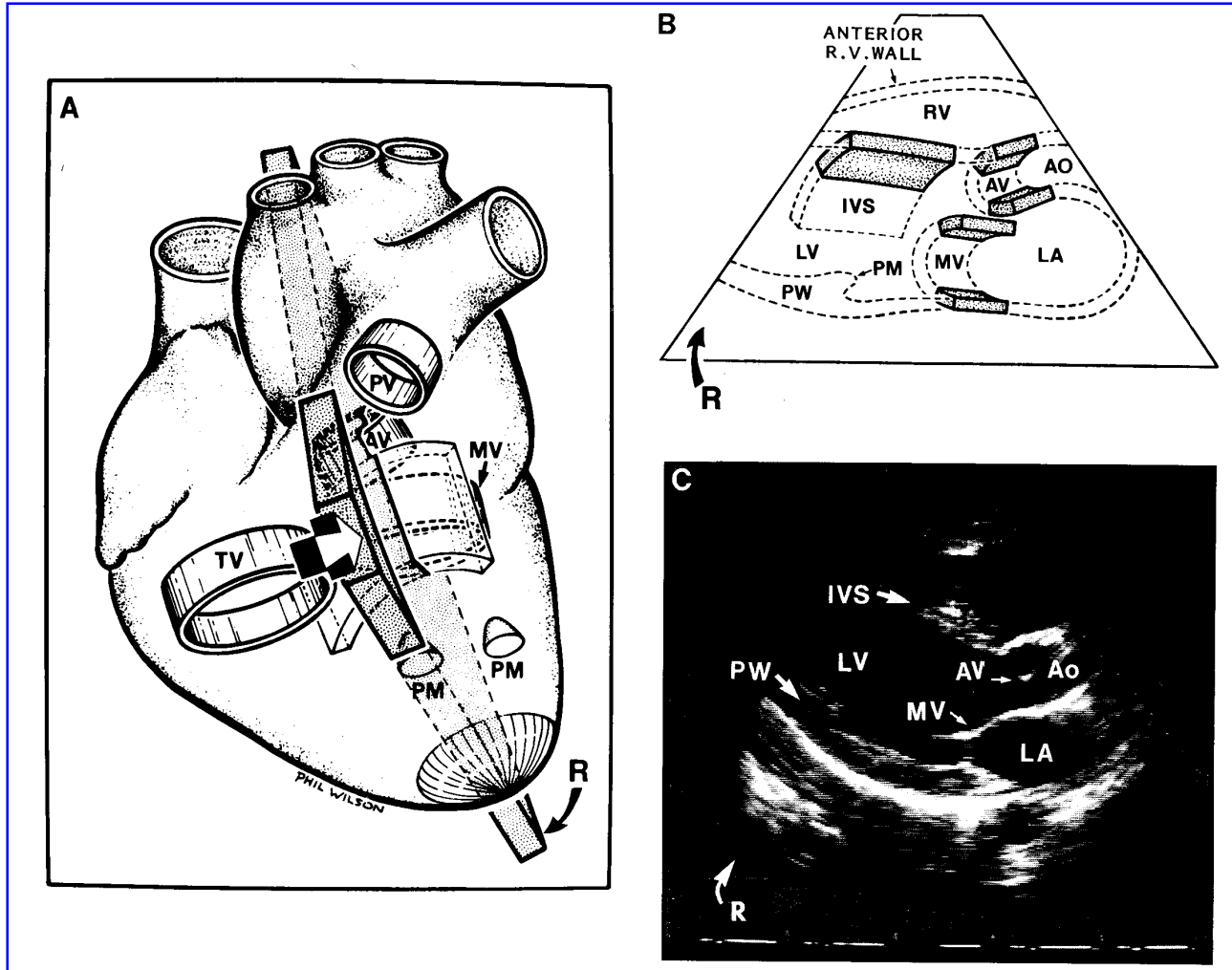
- Khảo sát vận động của các cấu trúc của tim.
- 4 mặt cắt cơ bản:
  - + cạnh ức
  - + mỏm tim
  - + dưới bờ sườn hay dưới mỏm ức
  - + trên hố ức

Các mặt cắt cơ bản/ SATQTN

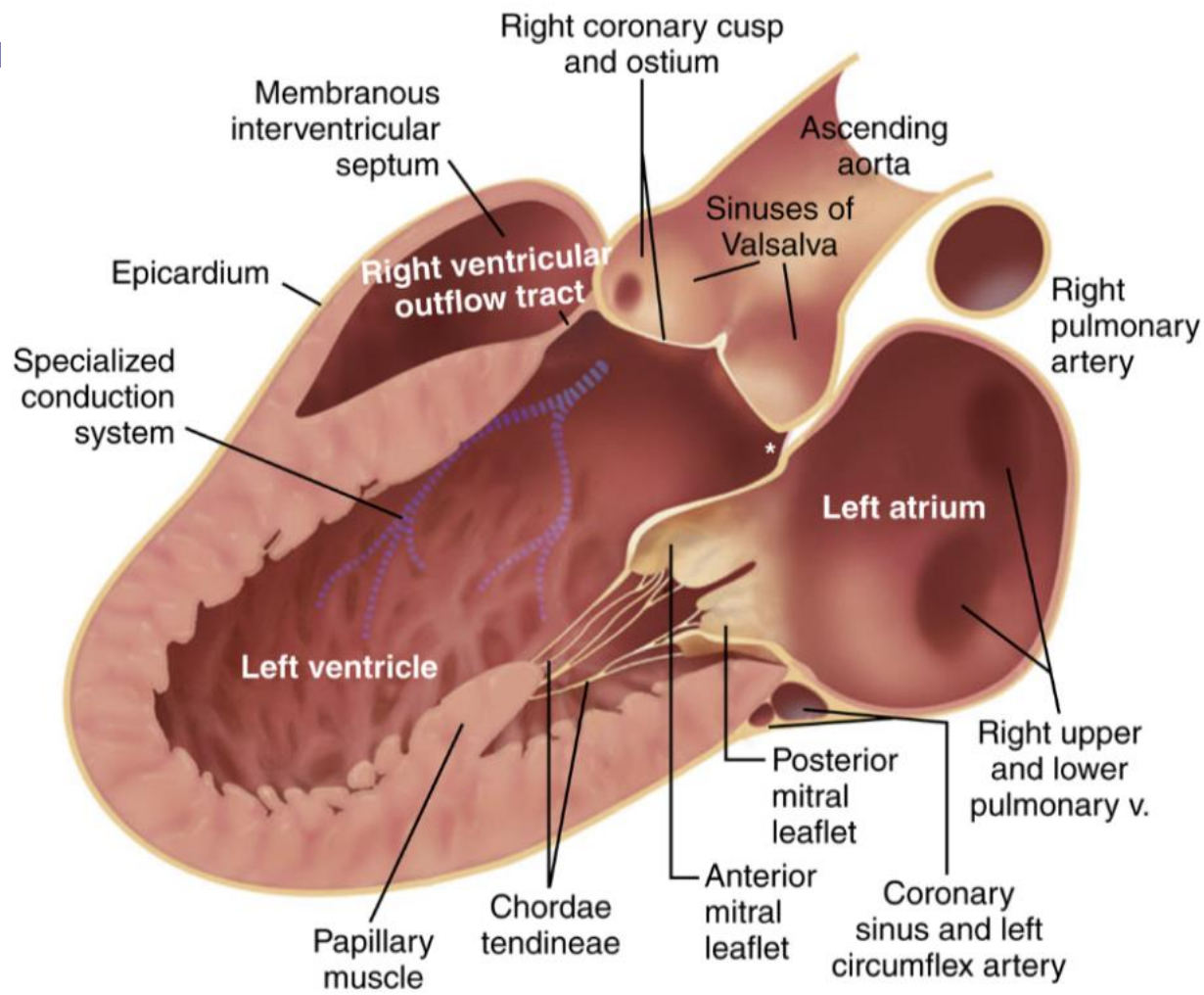

Siêu âm hai chiều : mặt cắt cạnh ỨC TRỰC DỌC

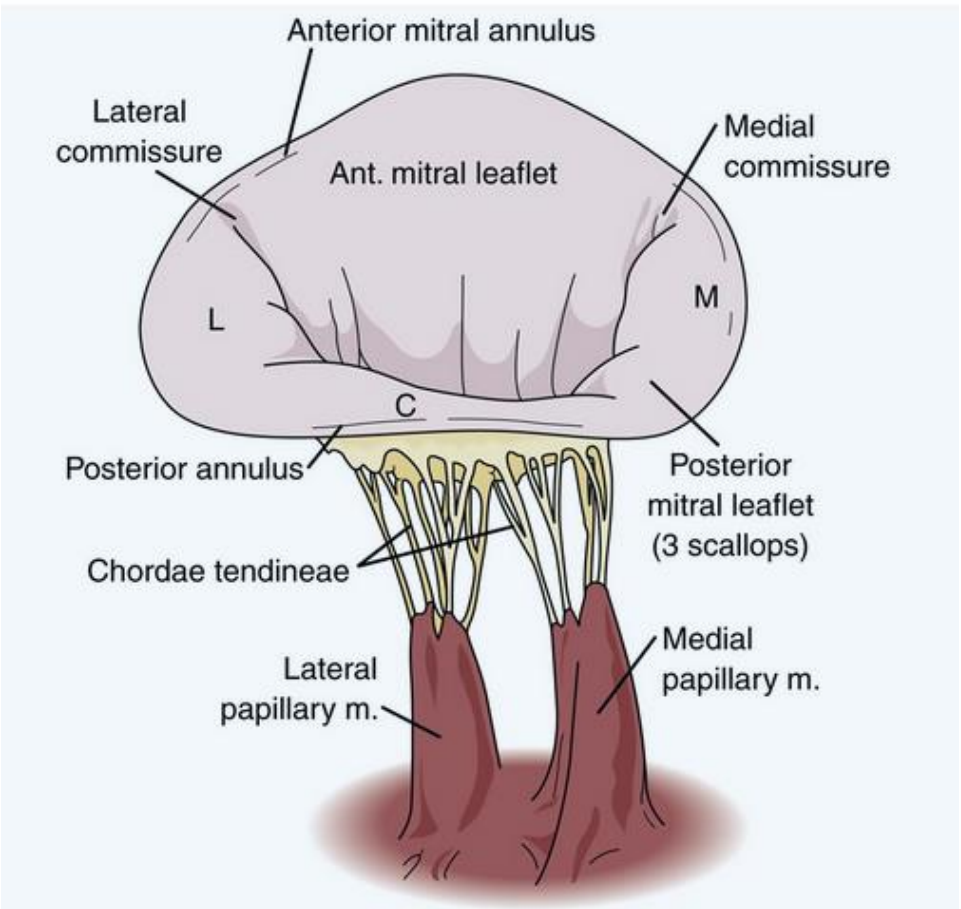
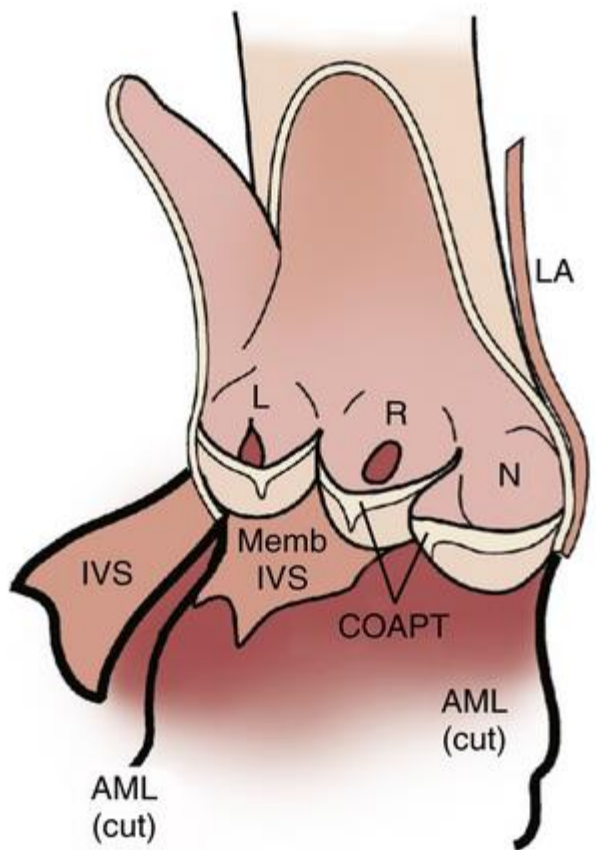

Giải phẫu học tim/ mặt cắt trực dọc

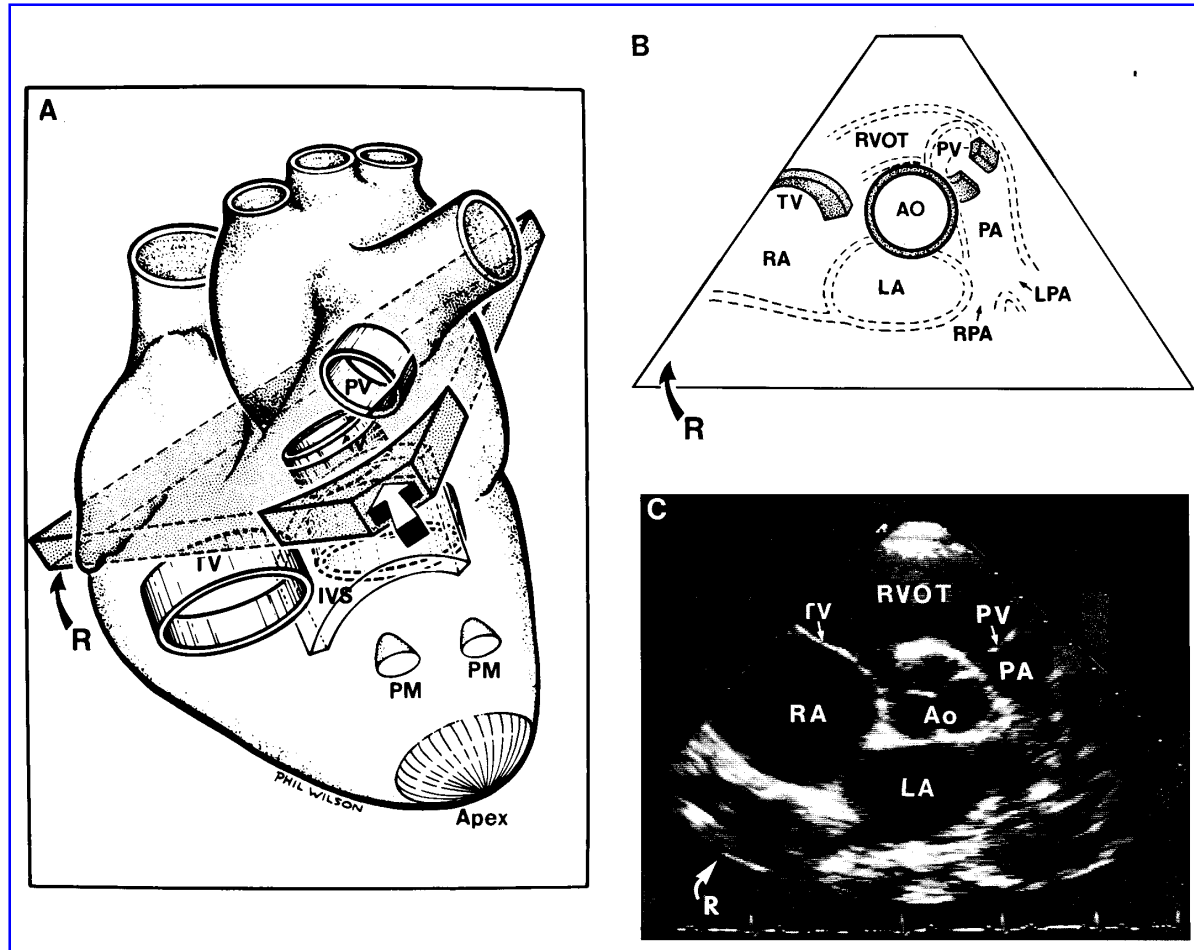

Giải phẫu học van ĐMC và van 2 lá

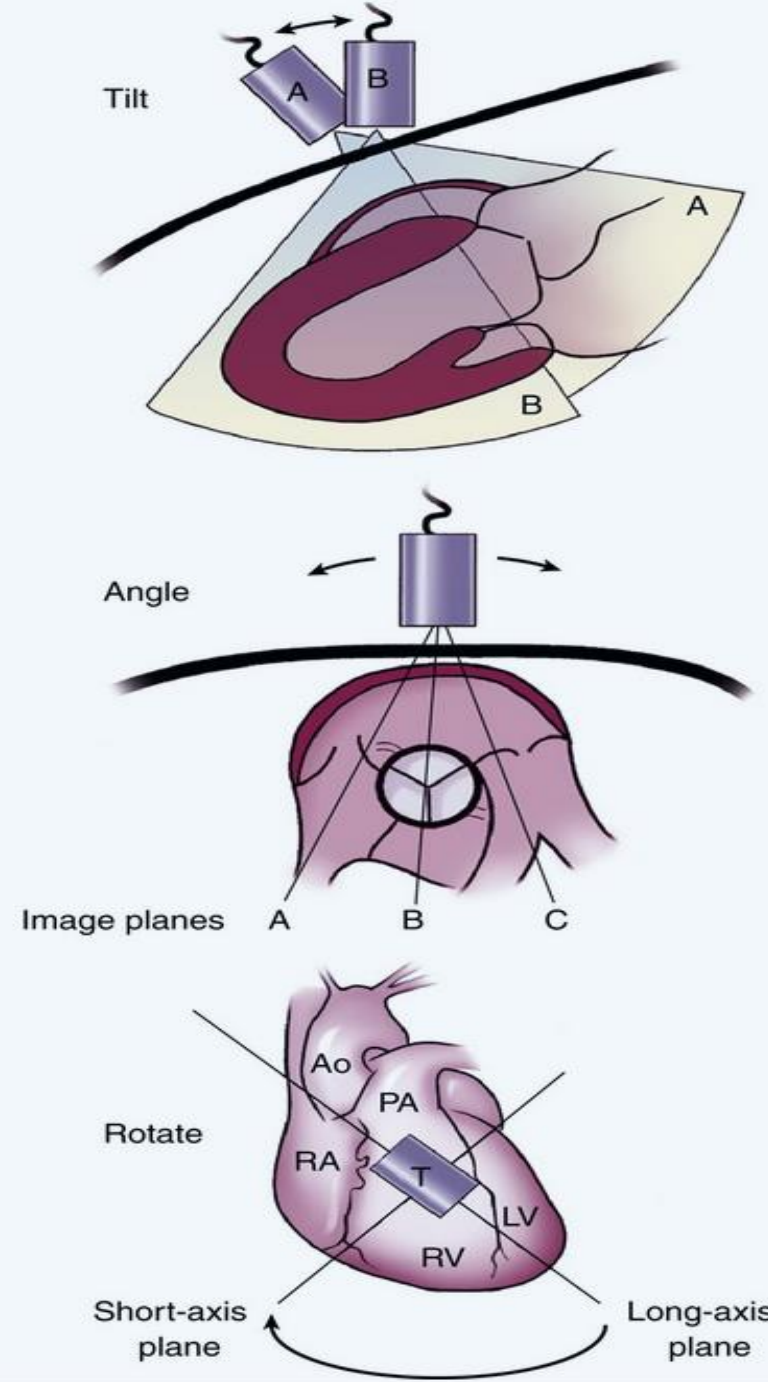
TL: Otto CM. textbook of Clinical echocardiography. Elsevier 2013, 5th ed. p. 1-30

Siêu âm hai chiều : mặt cắt cạnh ực trực ngang, ngang van ĐMC

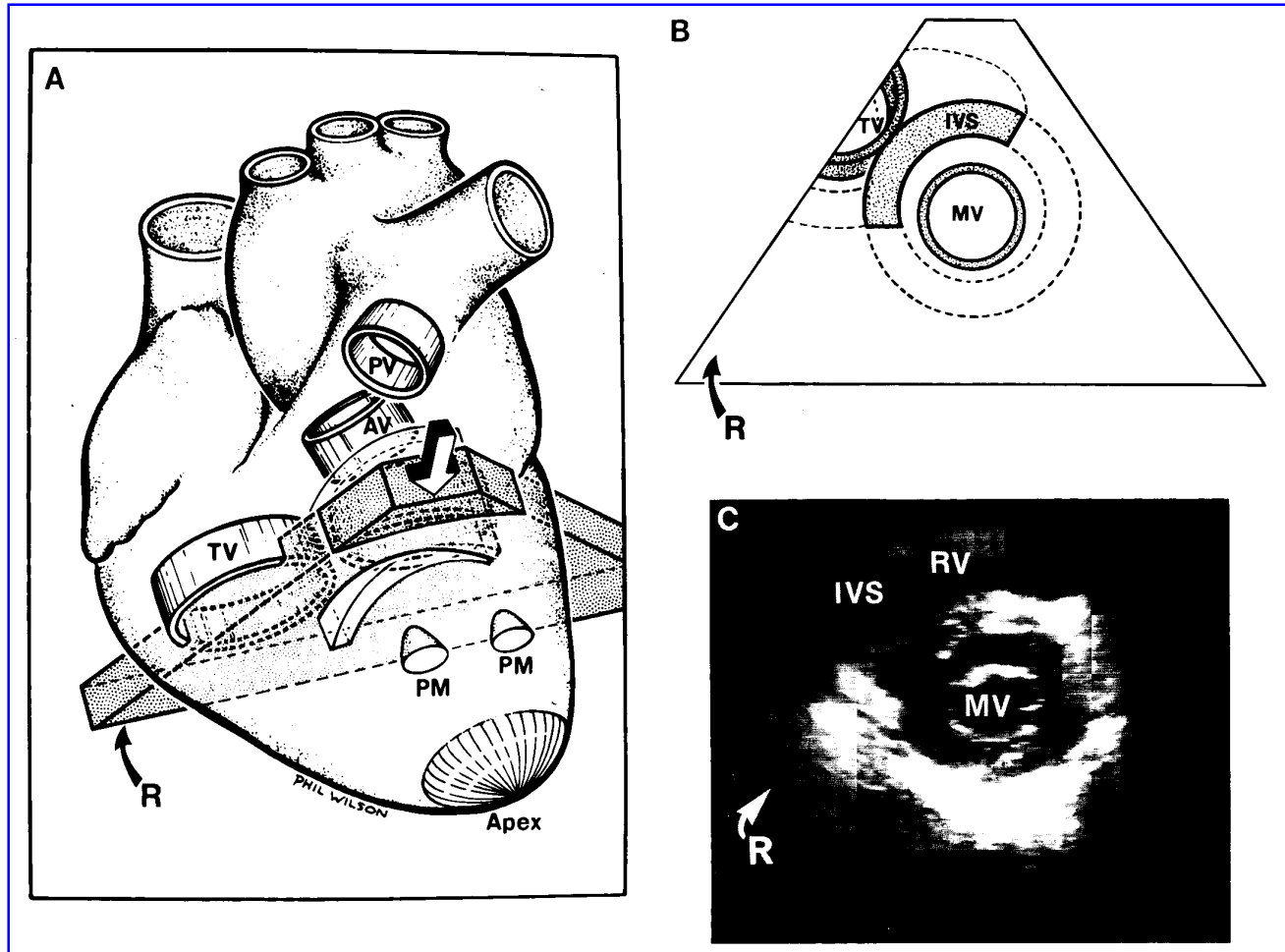

Vận động đầu dò

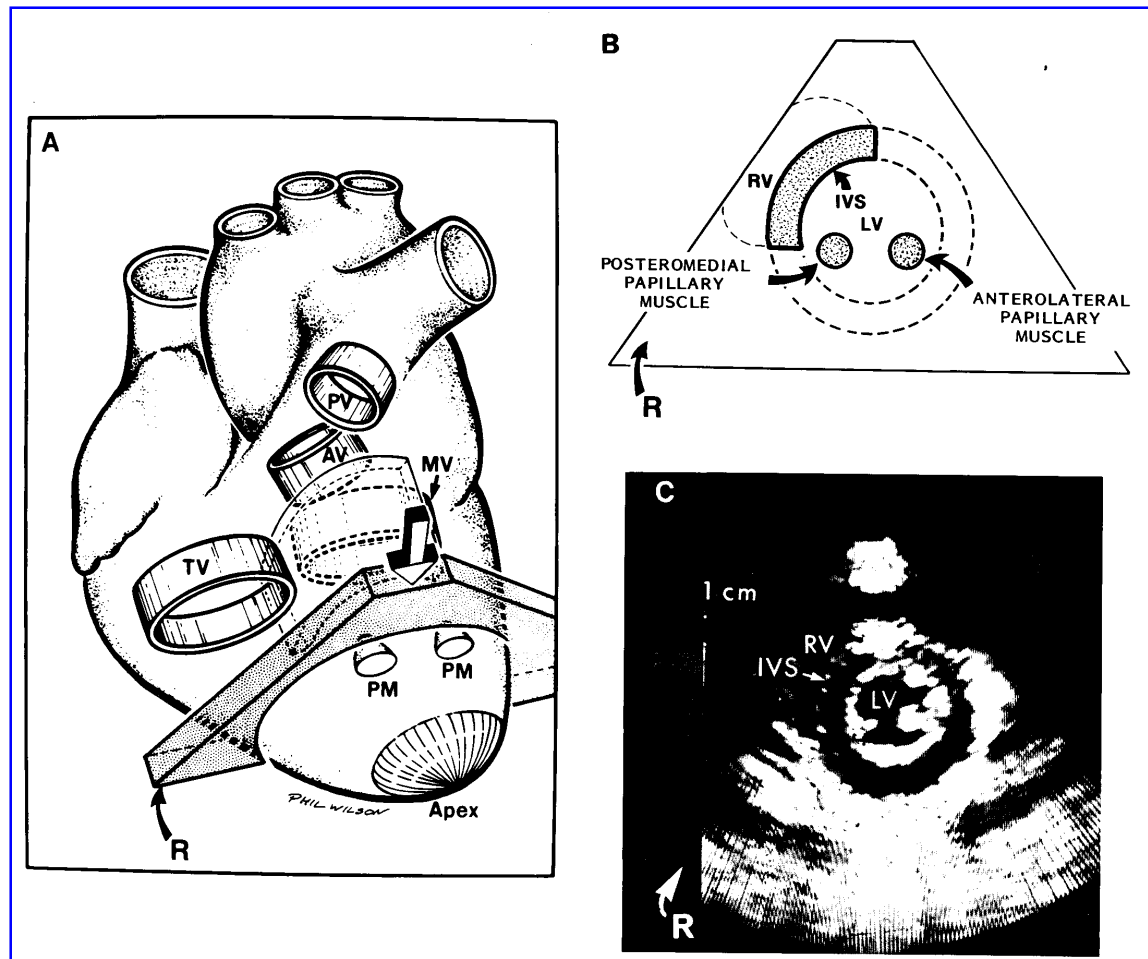
TL: Otto CM. textbook of Clinical echocardiography. Elsevier 2013, 5th ed. p. 1-30

Siêu âm hai chiều : mặt cắt cạnh ỨC TRỰC NGANG, ngang van 2 lá

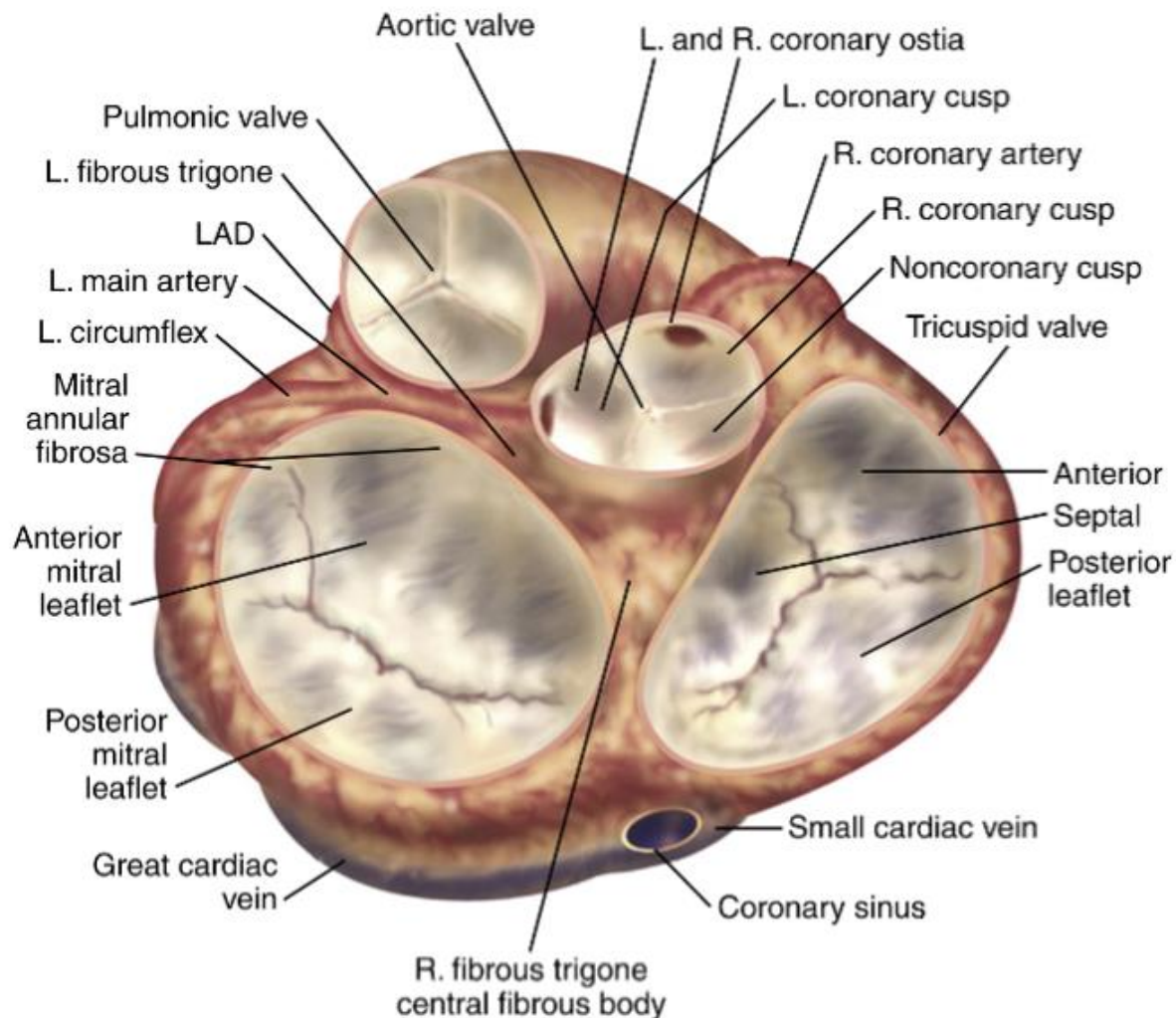

Siêu âm hai chiều : mặt cắt cạnh ức trực ngang, ngang cột cơ

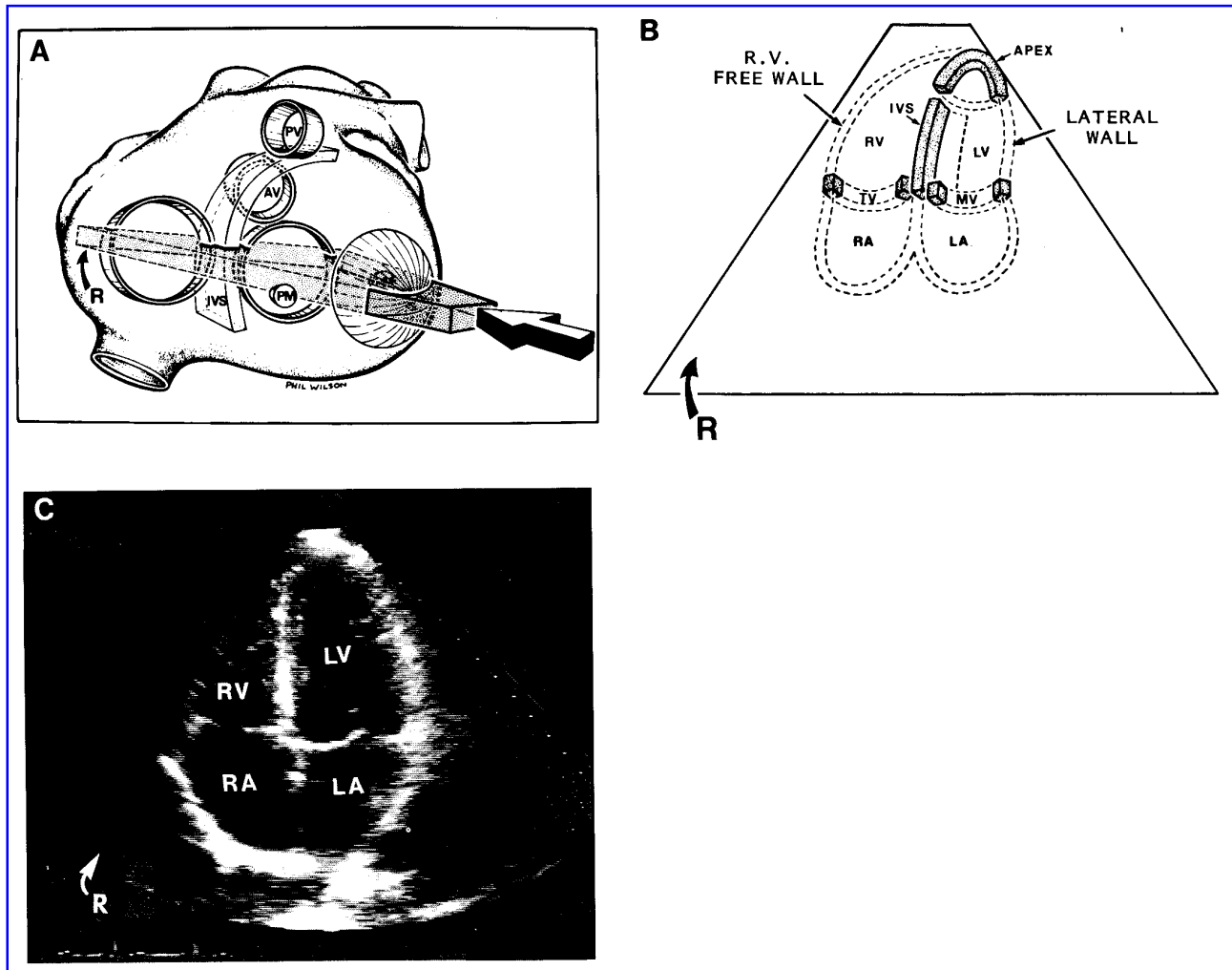

Tương quan cơ thể học giữa các van tim

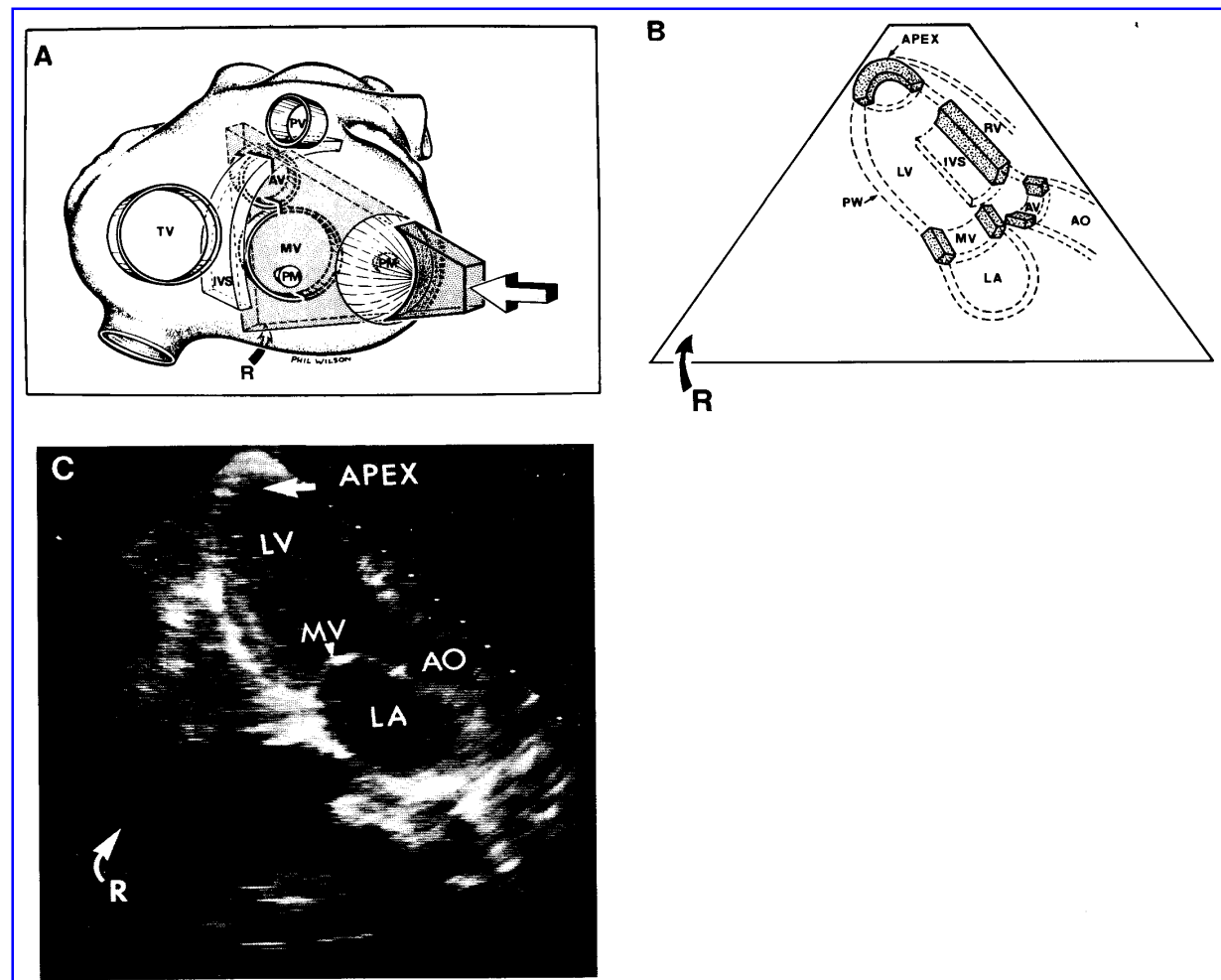

Siêu âm hai chiều : mặt cắt 4 buồng từ mỏm

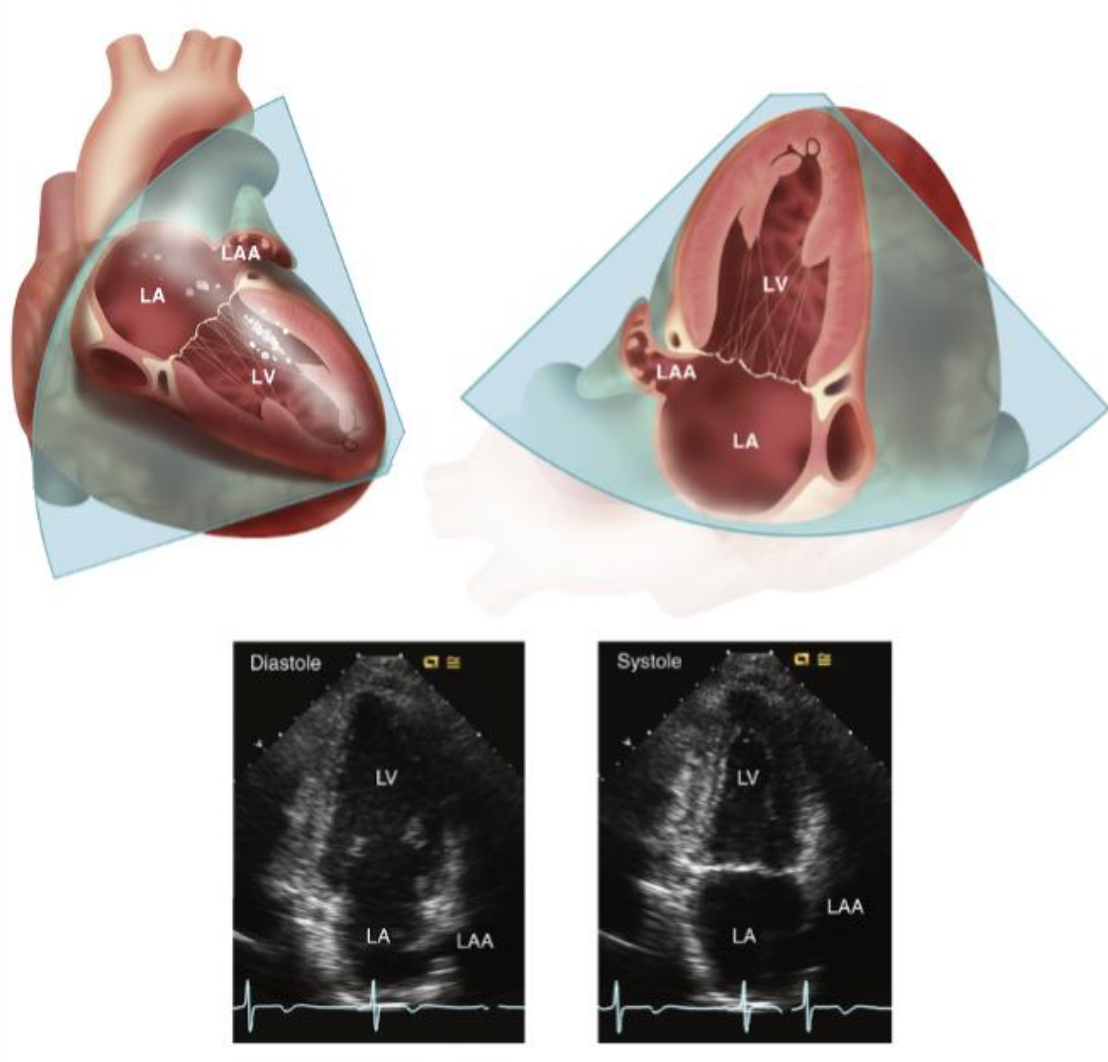

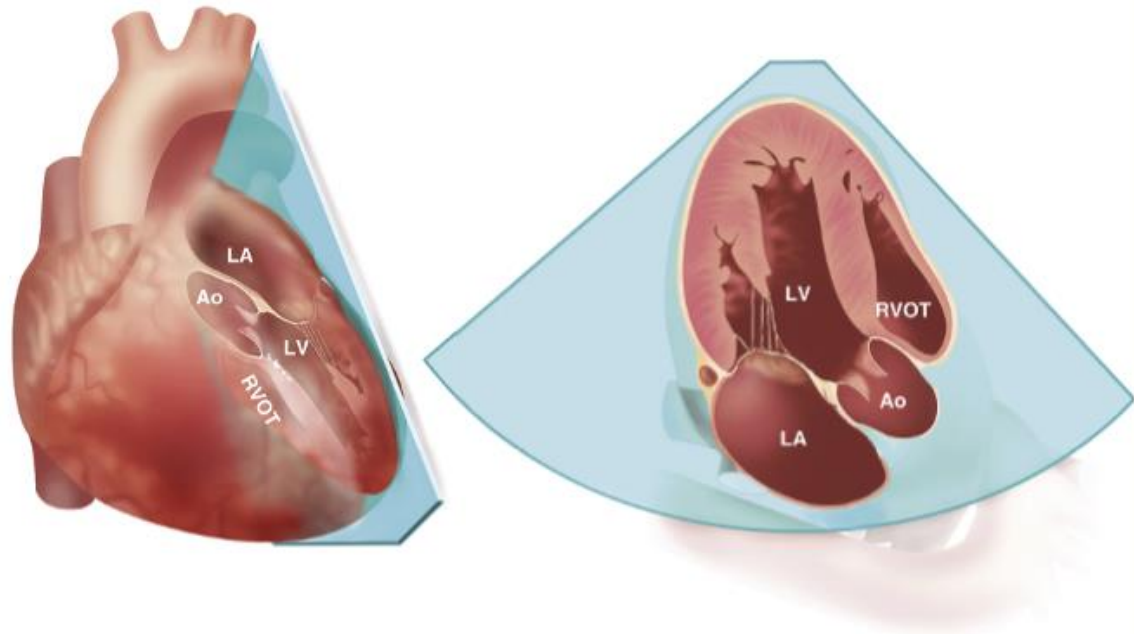
Siêu âm hai chiều : mặt cắt 3 buồng từ mỏm

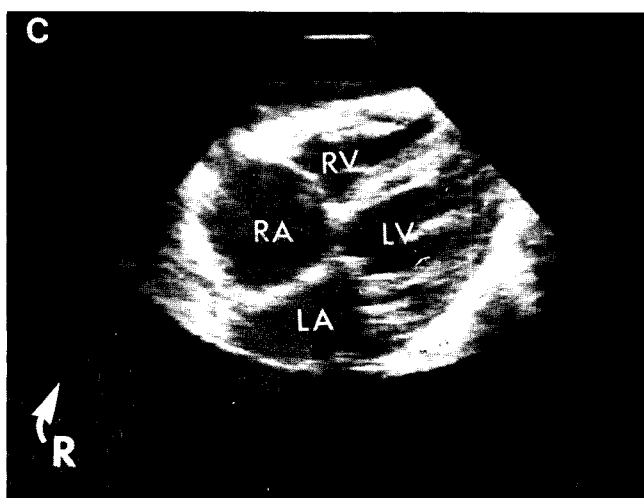
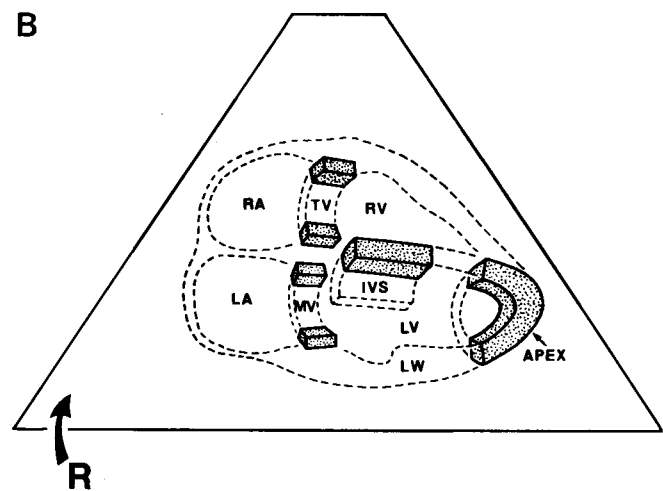
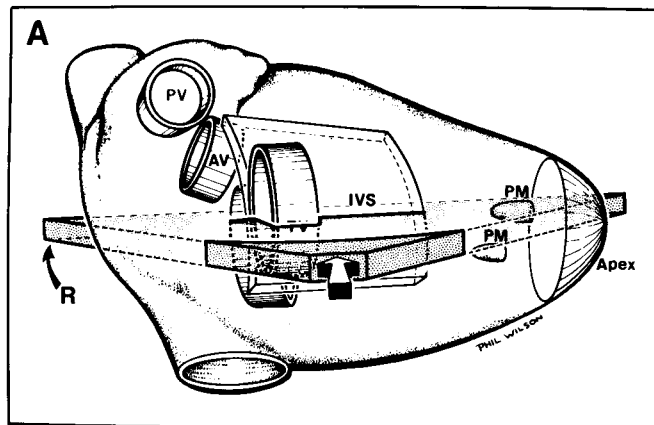
Mặt cắt 2 buồng từ mỏm

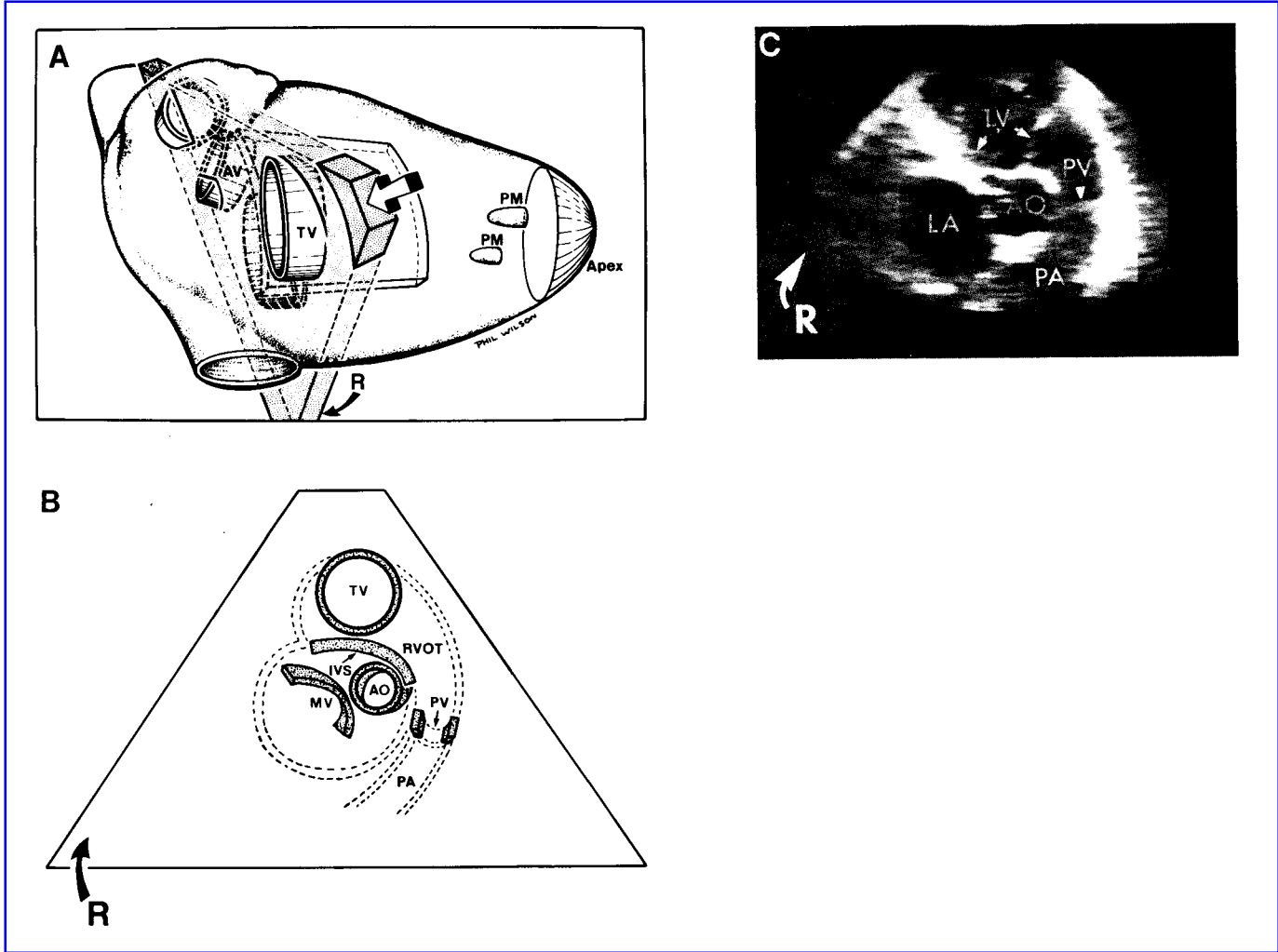
Mặt cắt trục dọc từ mỏm (Apical long-axis view)

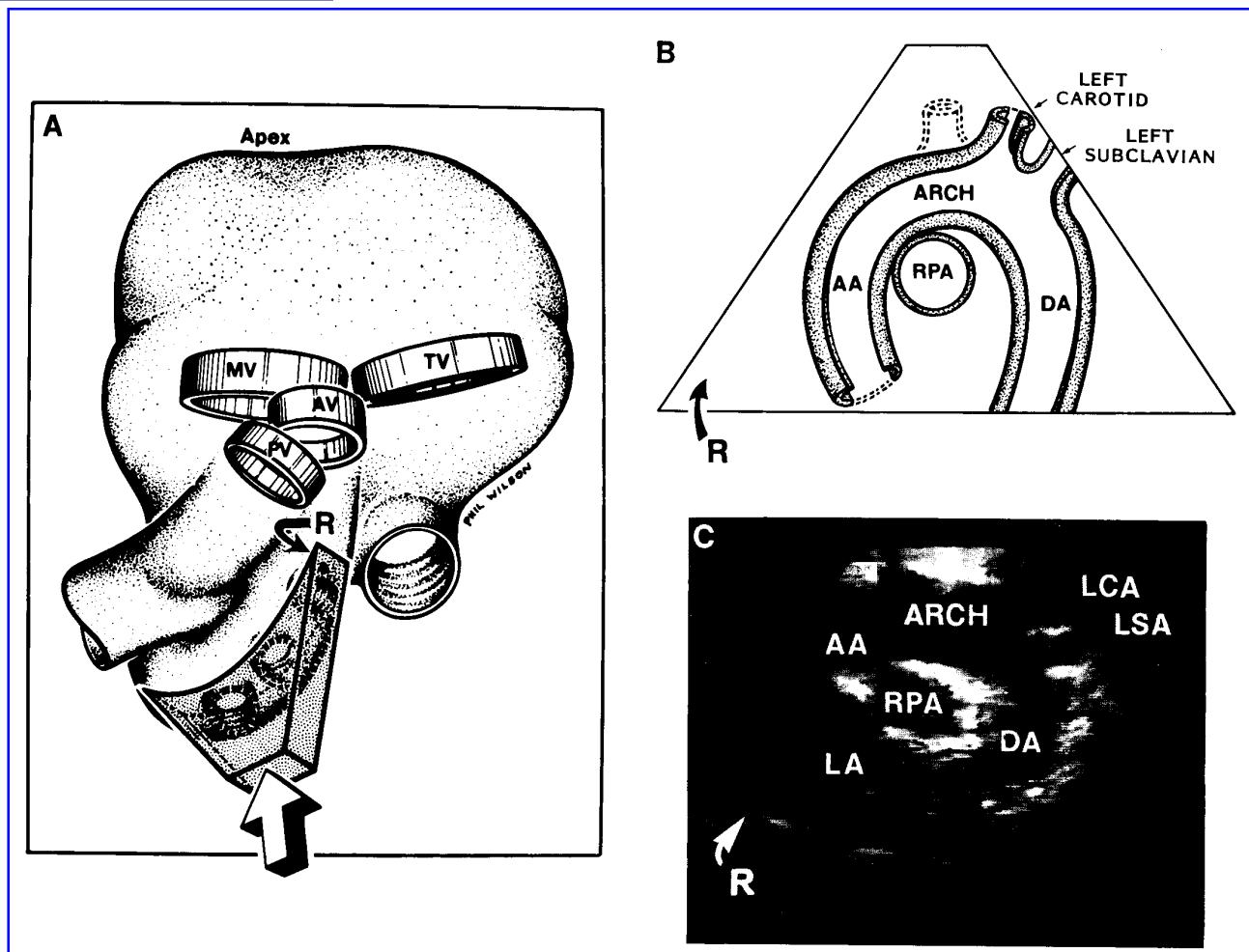
Siêu âm hai chiều : mặt cắt 4 buồng dưới sườn

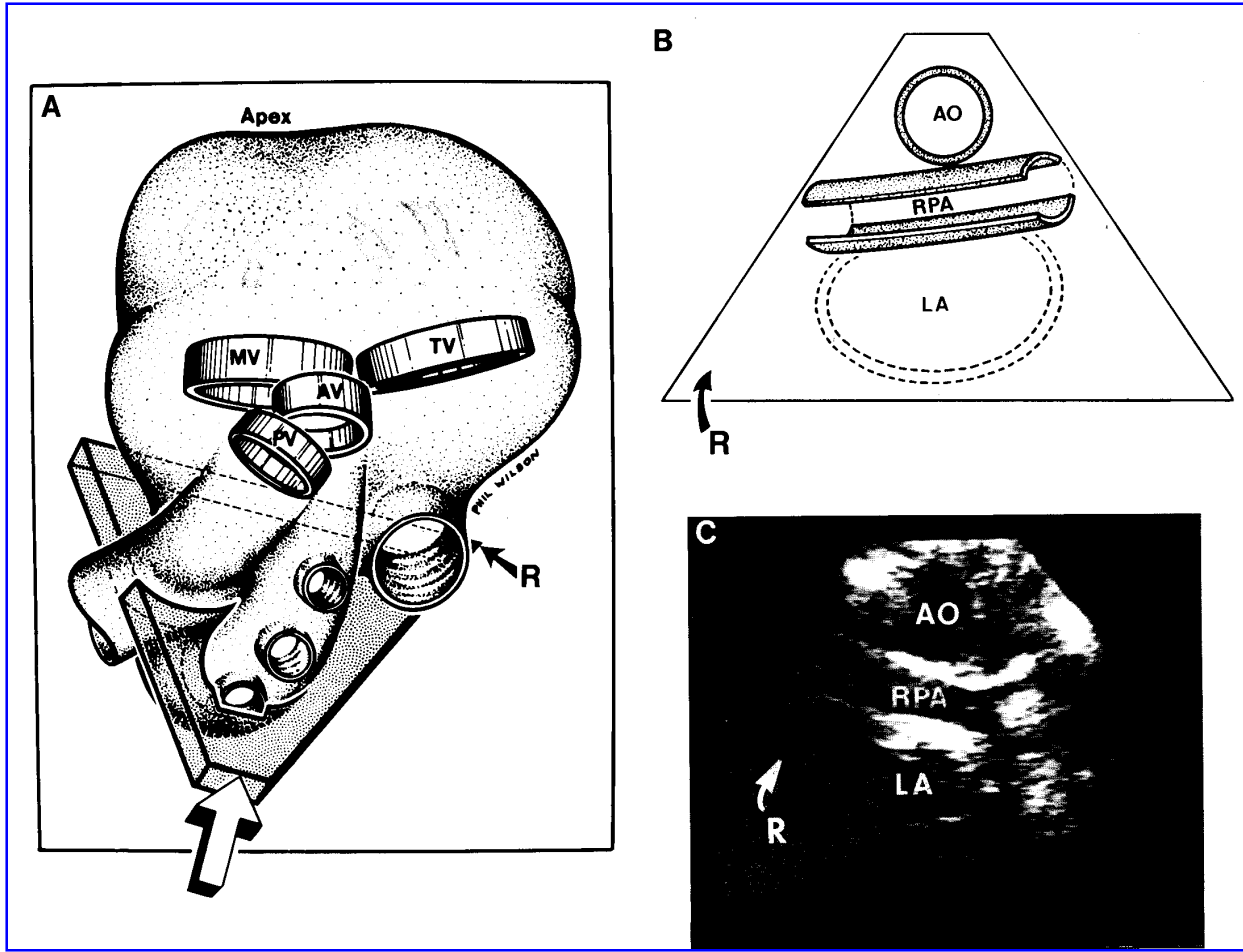
Siêu âm hai chiều : mặt cắt dưới sườn theo trục ngang

Siêu âm hai chiều : mặt cắt cơ bản trên hõm ức

Siêu âm hai chiều : mặt cắt theo trục ngang ĐMC

SO SÁNH GIỮA SIÊU ÂM 2D VÀ DOPPLER

	2D	Doppler
<ul style="list-style-type: none"> -Mục tiêu siêu âm -Mục tiêu chẩn đoán -Kiểu thông tin -Đường cắt lý tưởng -Tần số đầu dò ưa thích	<ul style="list-style-type: none"> Mô Giải phẫu học Cấu trúc Thẳng góc Cao	<ul style="list-style-type: none"> Máu Sinh lý học Chức năng Song song Thấp

TL : Feigenbaum H, Armstrong WF, Ryan T. Feigenbaum's echocardiography, 6th ed 2005. Lippincott Williams & Wilkins, p. 32

KỸ THUẬT KHÁM NGHIỆM BẰNG SIÊU ÂM TIM

SIÊU ÂM DOPPLER

Vận tốc máu trong buồng tim và mạch máu .

$$F_d = 2F_o \times V \times \cos q / C \quad \text{hay}$$

$$V = \frac{F_d \times C}{2 F_o \cos q}$$

F_o : Chùm phát ra

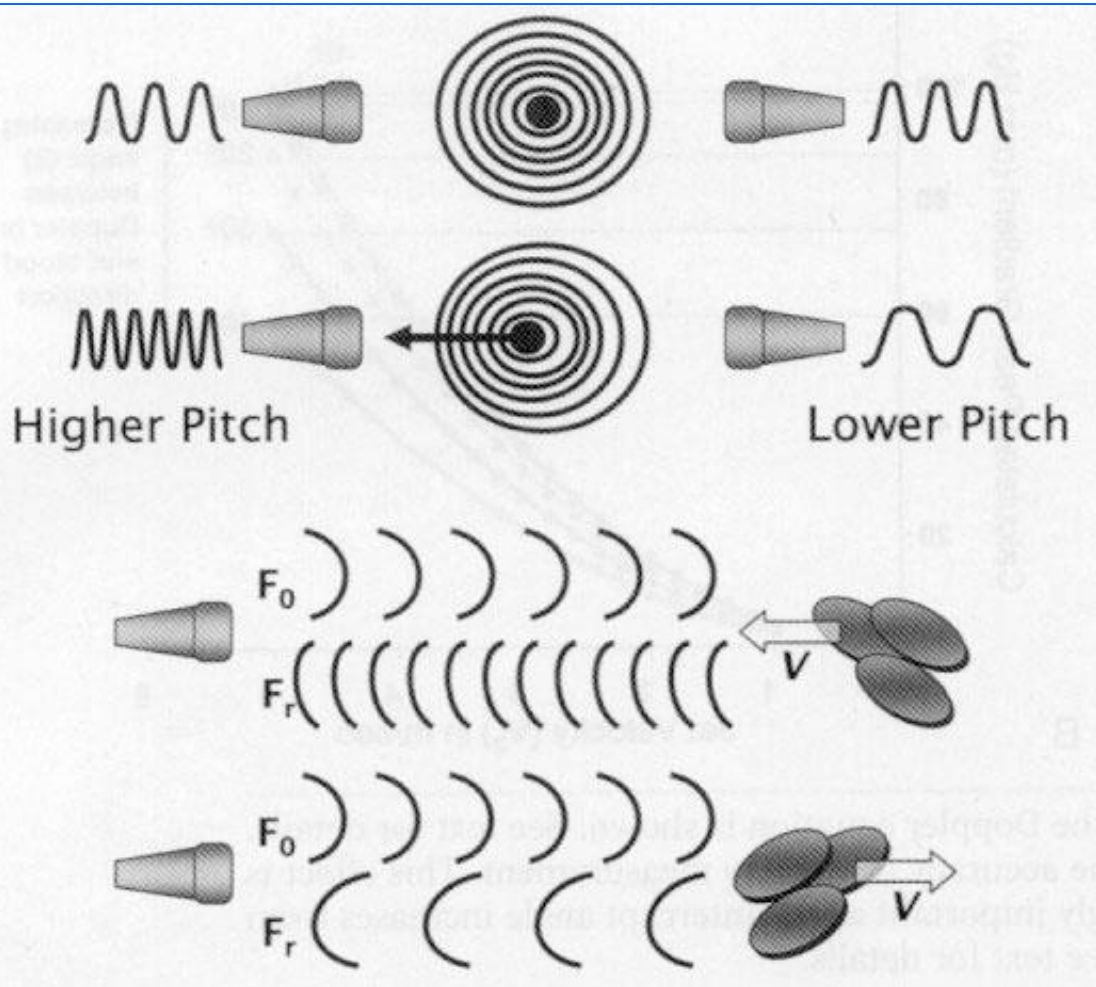
F_d : Chuyển dịch Doppler

q : Góc tạo bởi chùm tia Doppler phát ra và hướng dòng máu

C : Hằng số

V : Vận tốc dòng máu

NGUYÊN LÝ CƠ BẢN CỦA HIỆN TƯỢNG DOPPLER

- Pitch = Frequency = tần số
- F_0 (emitted frequency) = tần số tia phóng ra
- F_r (reflected frequency) = tần số tia phản hồi

TL : Feigenbaum H, Armstrong WF, Ryan T.
Feigenbaum's echocardiography, 6th ed 2005.
Lippincott Williams & Wilkins, p. 33

KỸ THUẬT KHÁM NGHIỆM BẰNG SIÊU ÂM TIM SIÊU ÂM DOPPLER

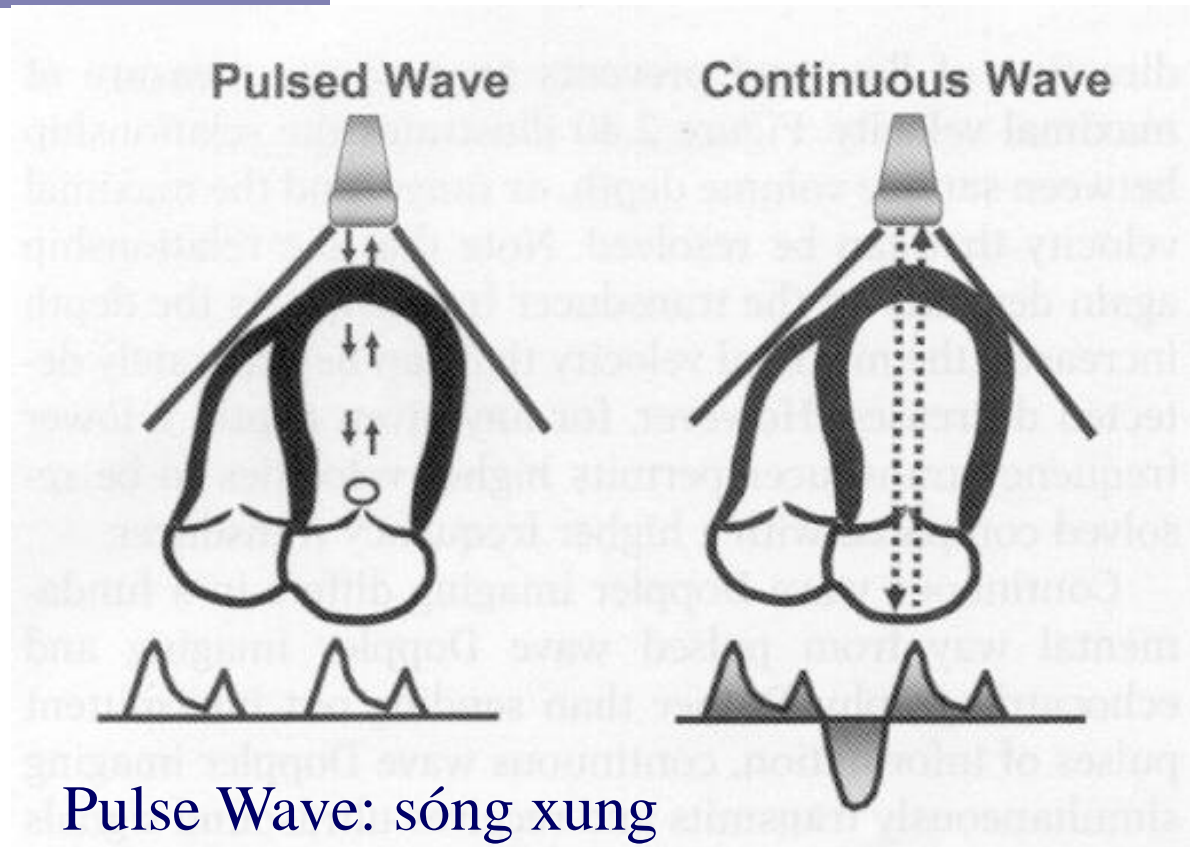
1. Phân tích các biểu hiện Doppler

- Bảng nghe
- Bảng hình ảnh

2. Các hệ thống ghi Doppler

- Doppler xung (Pulsed Doppler)
  - LPRF, HPRF - Hiện tượng phủ trùm (Aliasing)
(LPRF : Low Pulsed Repetition Frequency)
- Doppler liên tục (Continuous Doppler)
- Doppler màu (Color Doppler)

SỰ KHÁC BIỆT GIỮA DOPPLER XUNG VÀ DOPPLER LIÊN TỤC

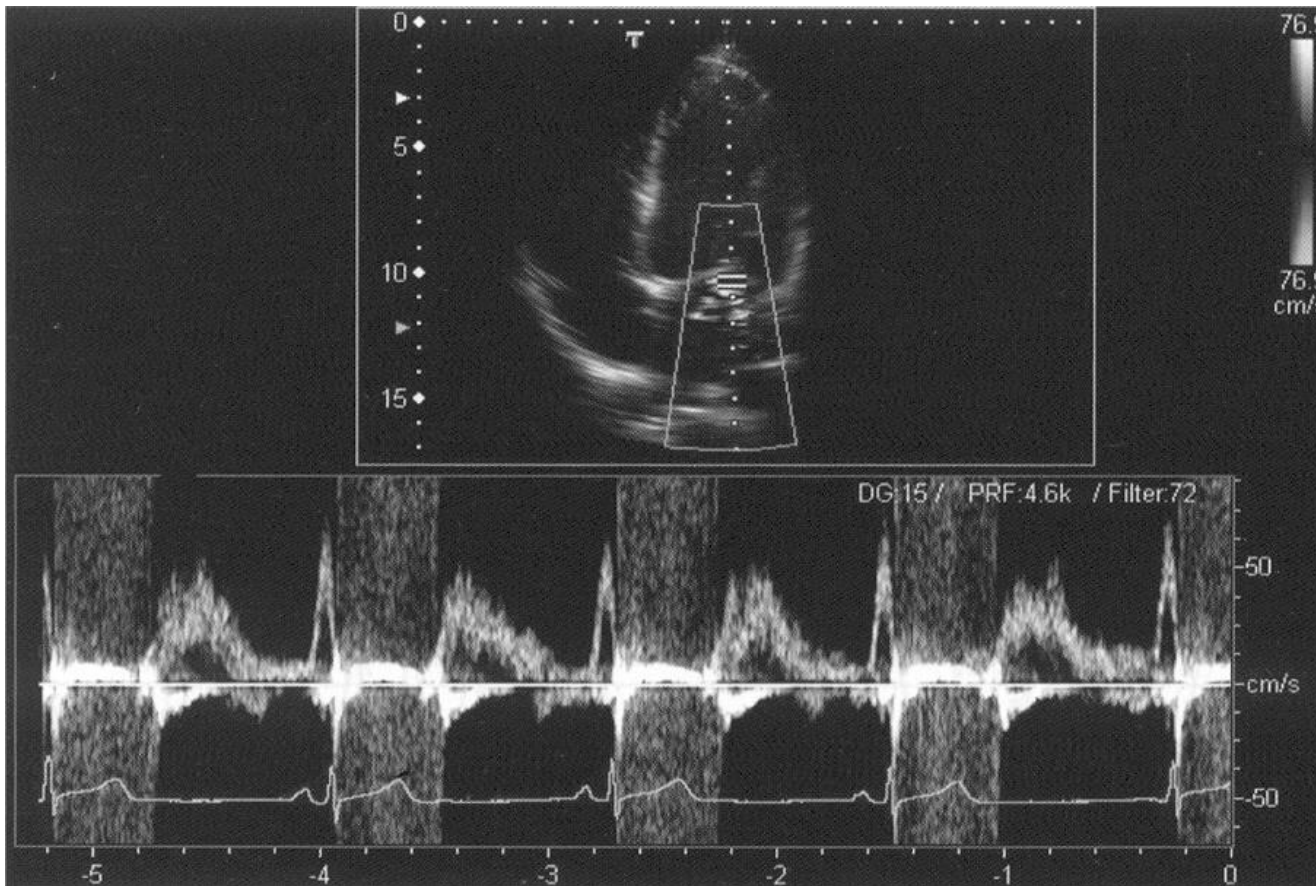

Pulse Wave: sóng xung

Continuous Wave: sóng liên tục

TL : Feigenbaum H, Armstrong WF, Ryan T. Feigenbaum's echocardiography, 6th ed 2005. Lippincott Williams & Wilkins, p.

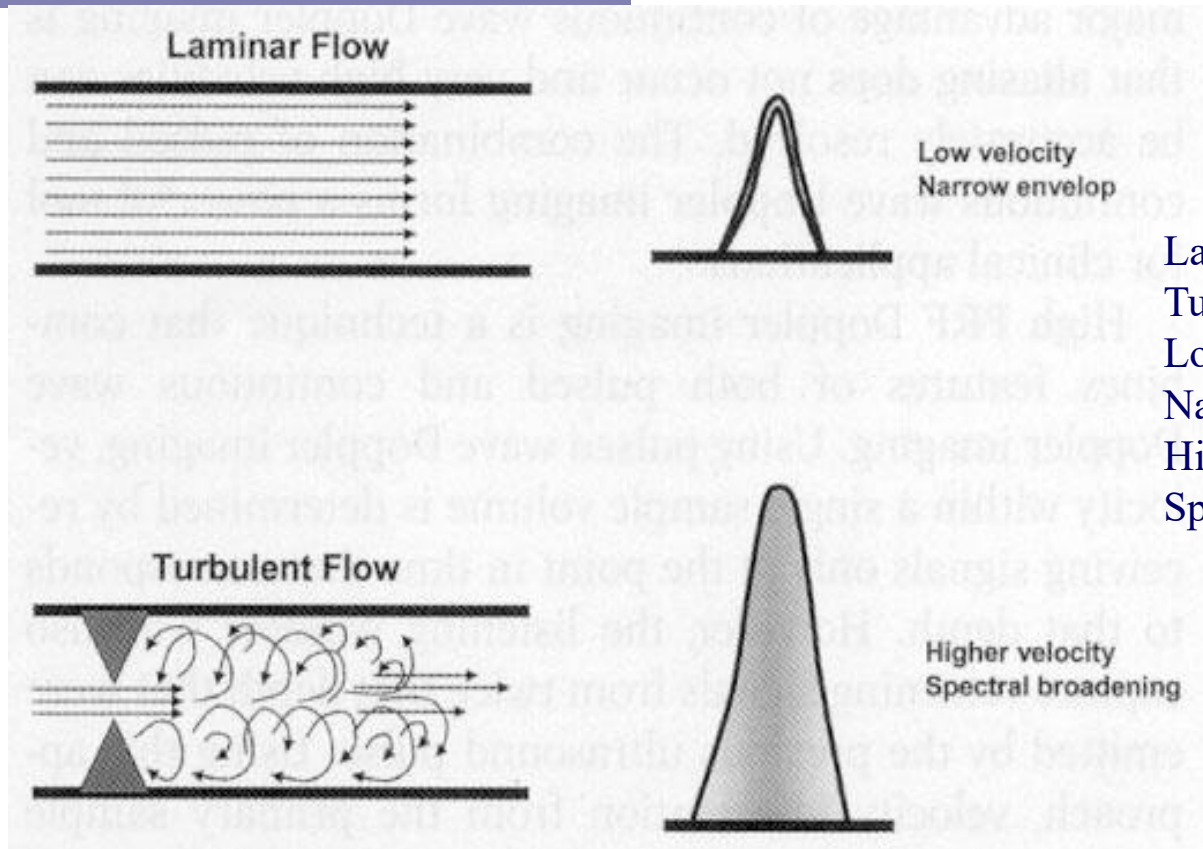
MỘT VÍ DỤ VỀ HIỆN TƯỢNG PHỦ TRÙM (ALIASING)

TL : Feigenbaum H, Armstrong WF,
Ryan T. Feigenbaum's
echocardiography, 6th ed 2005.
Lippincott Williams & Wilkins, p.
36

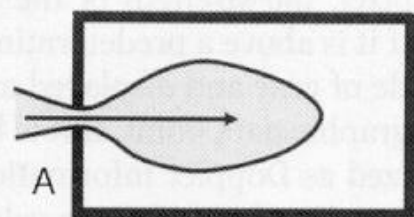

VẬN TỐC DÒNG CHẢY TĂNG, PHỔ DOPPLER RỘNG HƠN

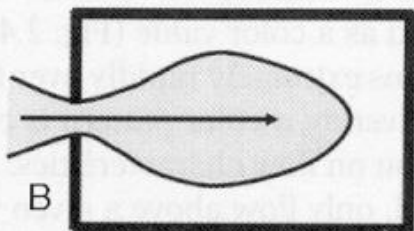

Laminar Flow: Dòng chảy lớp
Turbulent Flow: Dòng chảy xoáy
Low velocity: Vận tốc thấp
Narrow envelop: phổ hẹp
Higher velocity: Vận tốc cao hơn
Spectral broadening: phổ rộng

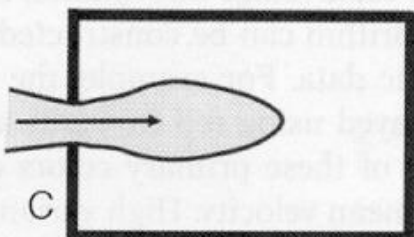
TƯƠNG QUAN GIỮA DIỆN TÍCH LỖ HỞ VỚI VẬN TỐC DÒNG CHẢY VÀ TÍNH HIỆU DOPPLER MÀU

Small ROA
High velocity jet
Jet area = X

Moderate ROA
Greater flow volume
Jet area > X

Large ROA
Lower velocity of flow
Jet area < X

ROA: Regurditant orifice area (diện tích lỗ hở phụt ngược)

High velocity jet: vận tốc dòng chảy cao

Greater flow volume: thể tích dòng chảy lớn

Lower velocity of flow: thể tích dòng chảy nhỏ

TL : Feigenbaum H, Armstrong WF, Ryan T. Feigenbaum's echocardiography, 6th ed 2005. Lippincott Williams & Wilkins, p. 40

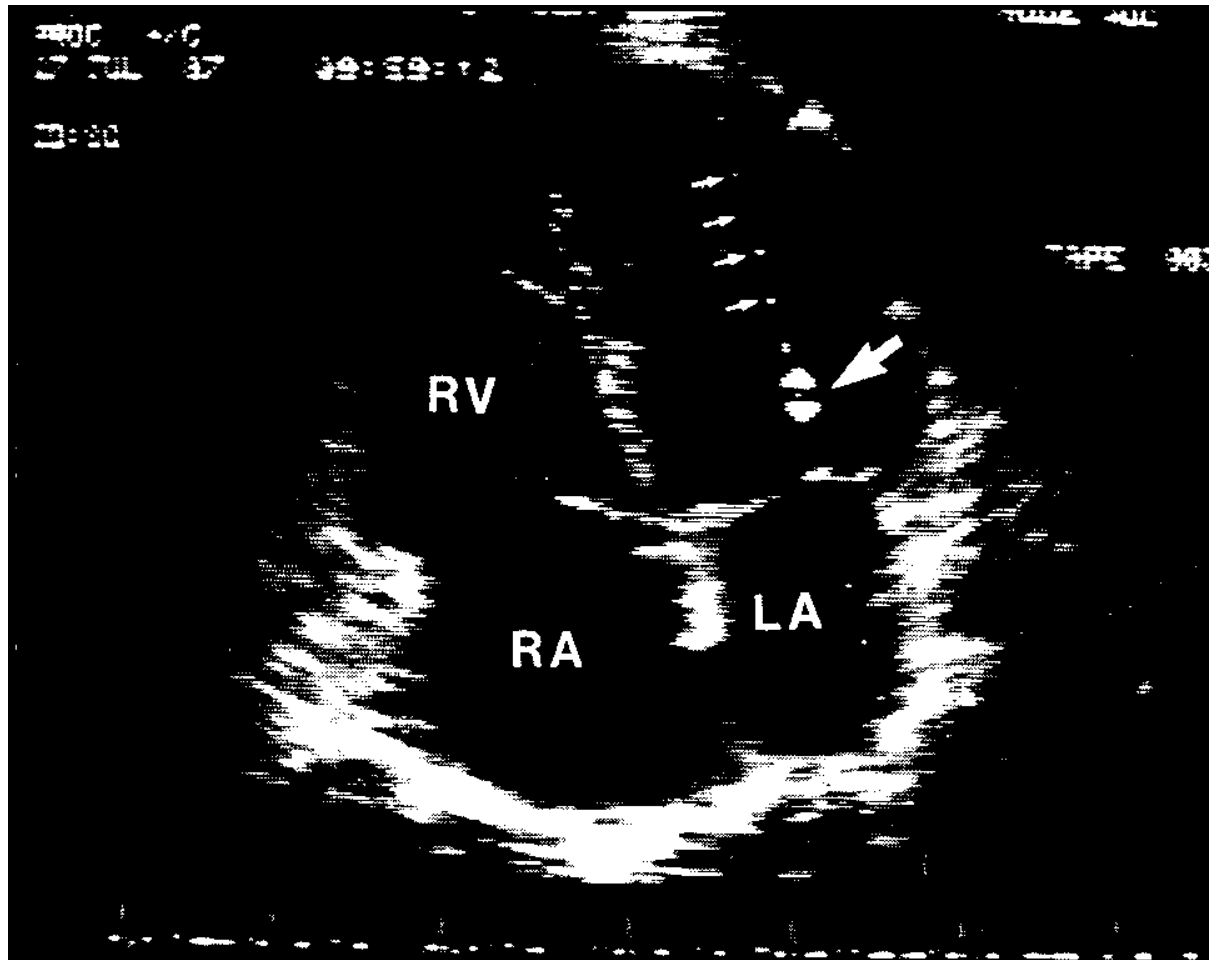

KỸ THUẬT KHÁM NGHIỆM BẰNG SIÊU ÂM TIM SIÊU ÂM DOPPLER: KHẢO SÁT CÁC DÒNG BÌNH THƯỜNG

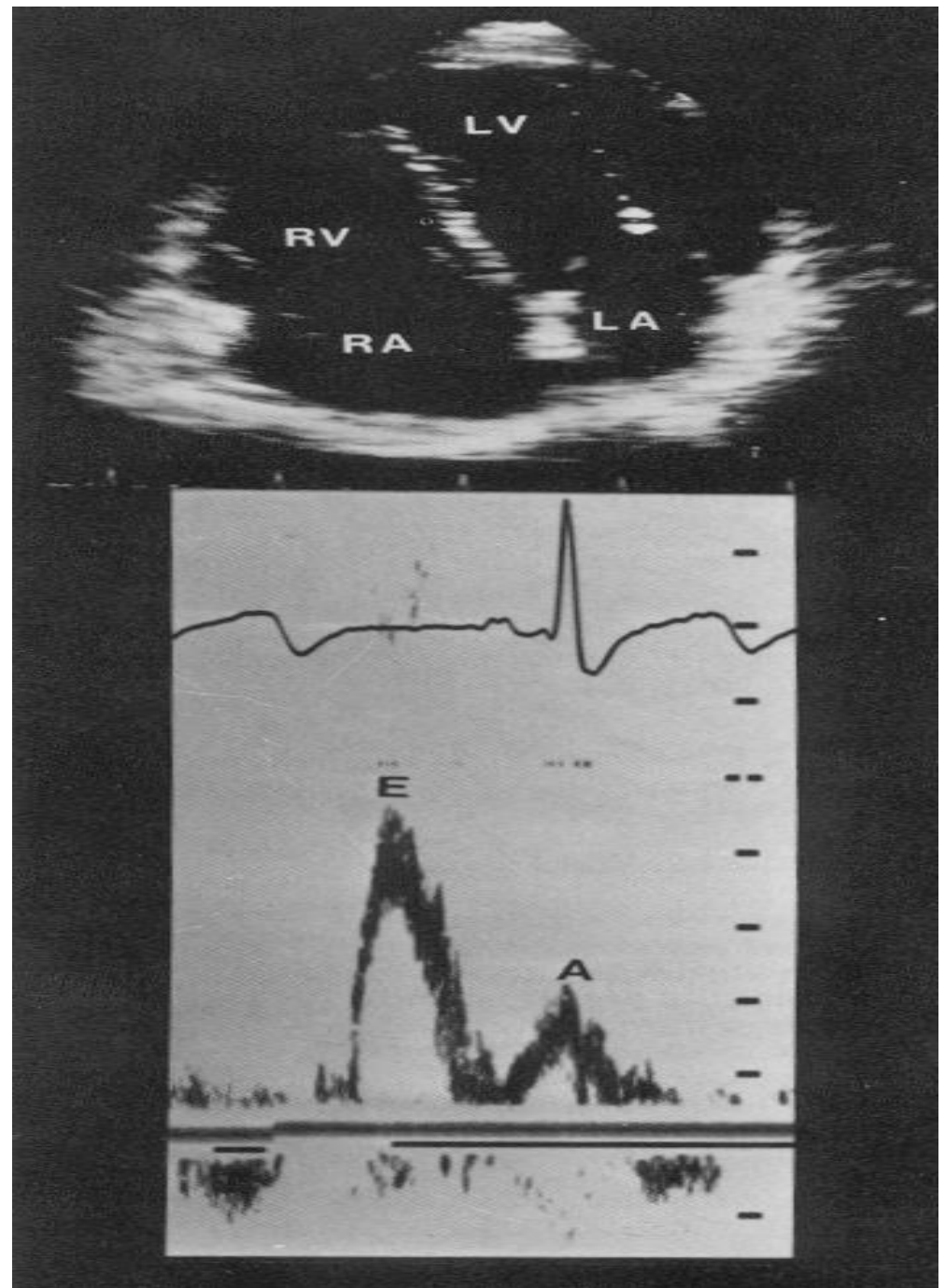
- Dòng van 2 lá :
  - * Sóng E; sóng A
  - * $E/A > 1$
  - * V sóng E: 0,9m / giây (0,6 - 1,3 m/giây)
- Dòng ĐMC : V = 1,35 m/giây (1 - 1,7 m/giây)
- Dòng 3 lá : V = 0,5 m/giây (0,3 - 0,7 m/giây)
- Dòng ĐMP : V = 0,75 m/giây (0,6 - 0,9 m/giây)

KỸ THUẬT KHÁM NGHIỆM BẰNG SIÊU ÂM TIM

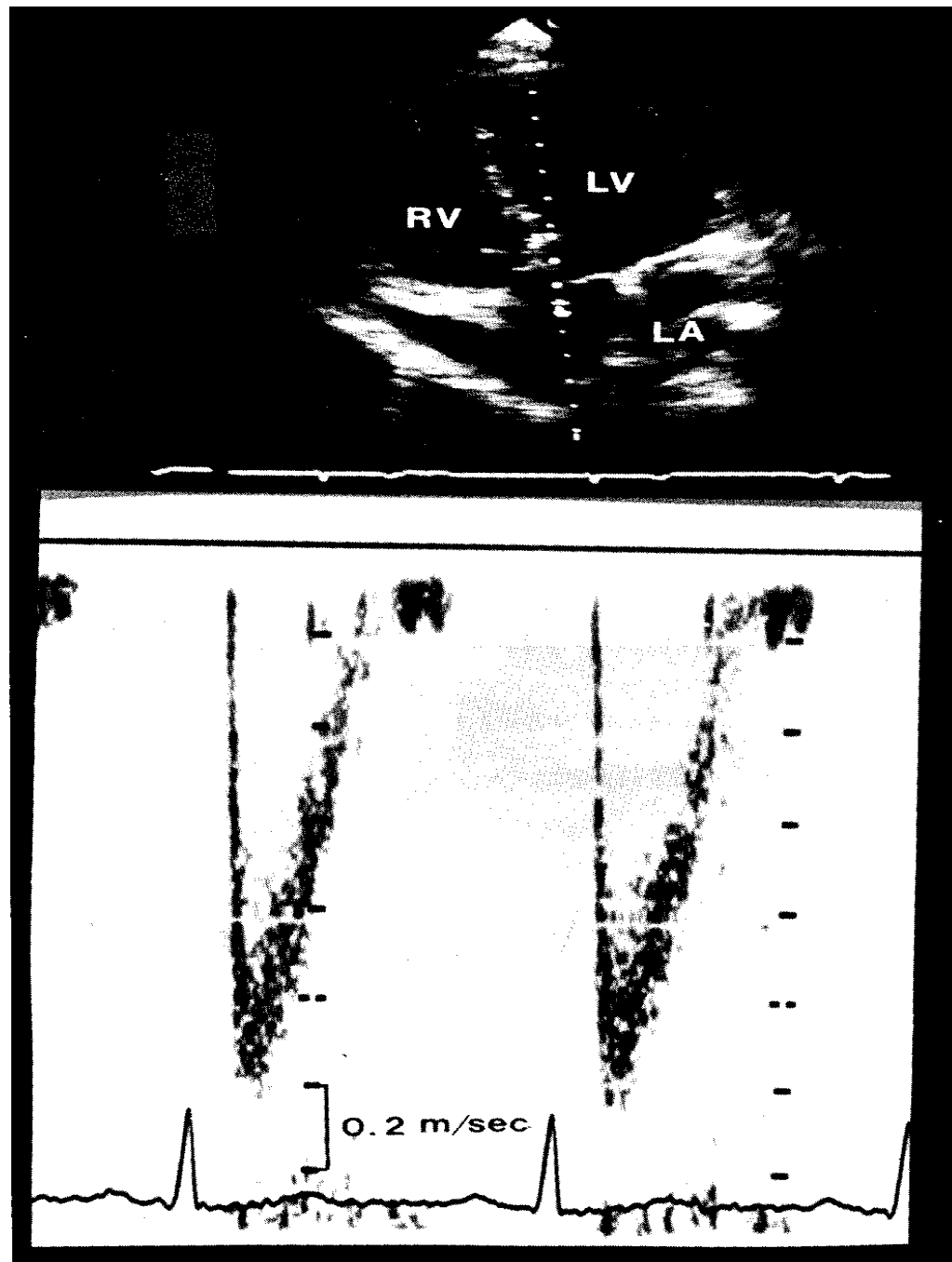
DOPPLER XUNG: CON TRỎ (CURSOR) VÀ MẪU ĐỊNH VỊ (SAMPLE VOLUME LOCATOR)

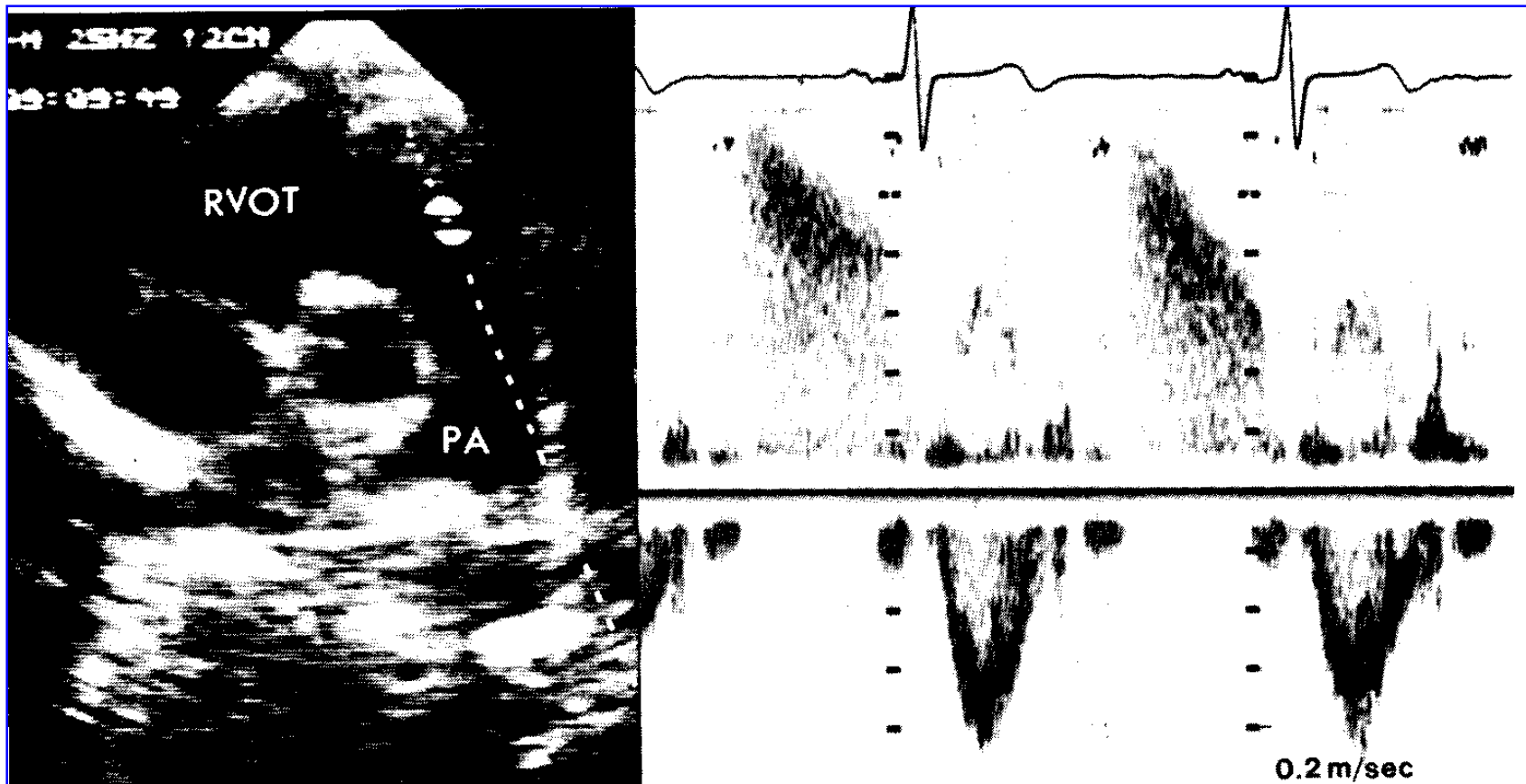
DOPPLER DÒNG VAN 2 LÁ (NHĨ TRÁI --> THẤT TRÁI)

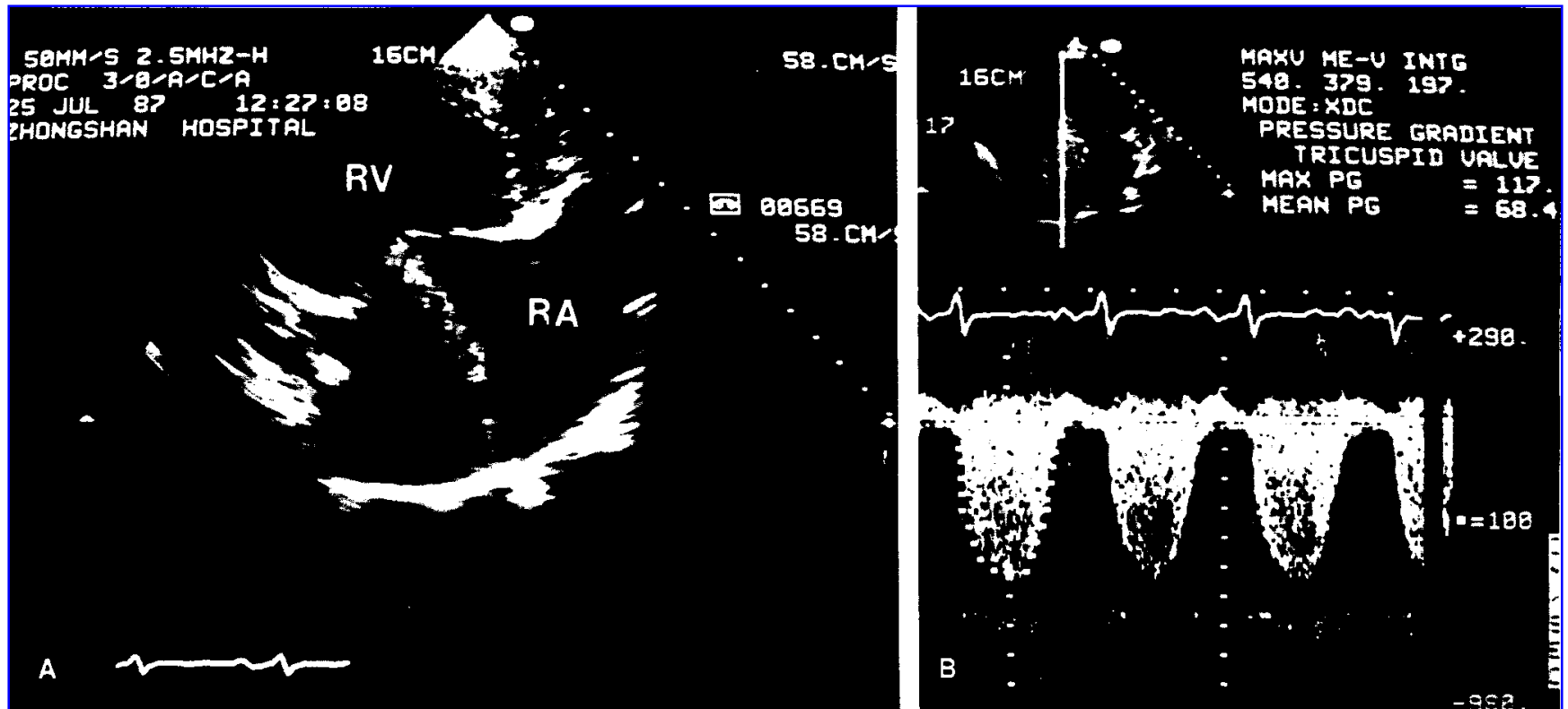
DOPPLER DÒNG MÁU QUA VAN ĐMC

DOPPLER DÒNG MÁU QUA VAN ĐMP

DOPPLER DÒNG HỞ VAN 3 LÁ

ÁP DỤNG LÂM SÀNG CỦA DOPPLER TIM

- Đo diện tích mở van 2 lá:

Công thức Liv Hattle $S = 220 / PHT$

PHT = Pressure Half Time

- Độ chênh áp lực ngang van:

Công thức Bernouilli giản lược : $\Delta P = 4V^2$

- Đo diện tích mở van bằng phương trình liên tục:

$$V1 \times S1 = V2 \times S2$$

ÁP DỤNG LÂM SÀNG CỦA DOPPLER TIM

- Đo cung lượng tim:

$$CLT = TPVTM \times DT \times TS$$

TPVTM : Tích phân vận tốc máu theo thời gian VTI
(Velocity time integral)

DT : Diện tích van (cm²)

TS : Tần số tim

- Phát hiện dòng chảy thông trong tim (Shunts):

TD: TLN, TLT,...

- Đo áp lực ĐMP
- Phát hiện và định lượng hở van

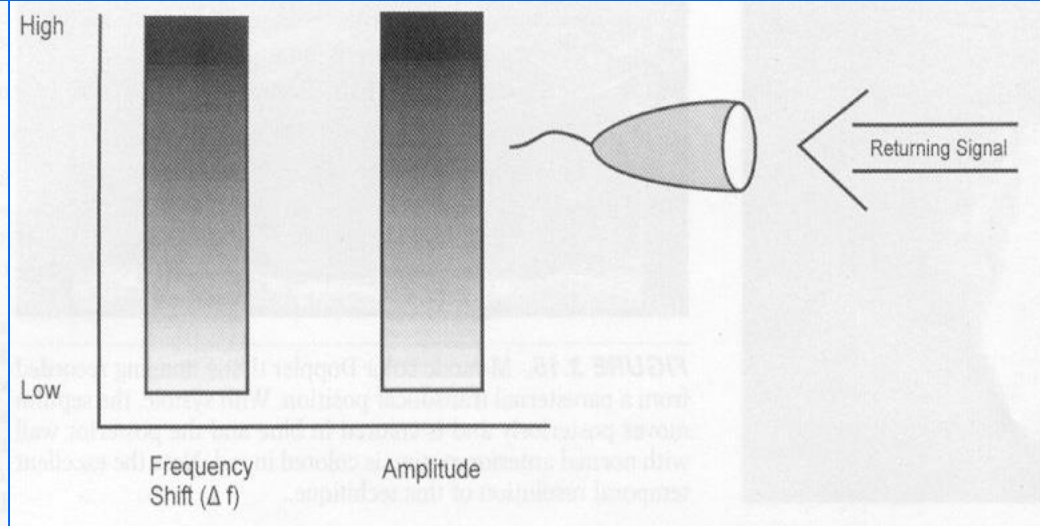
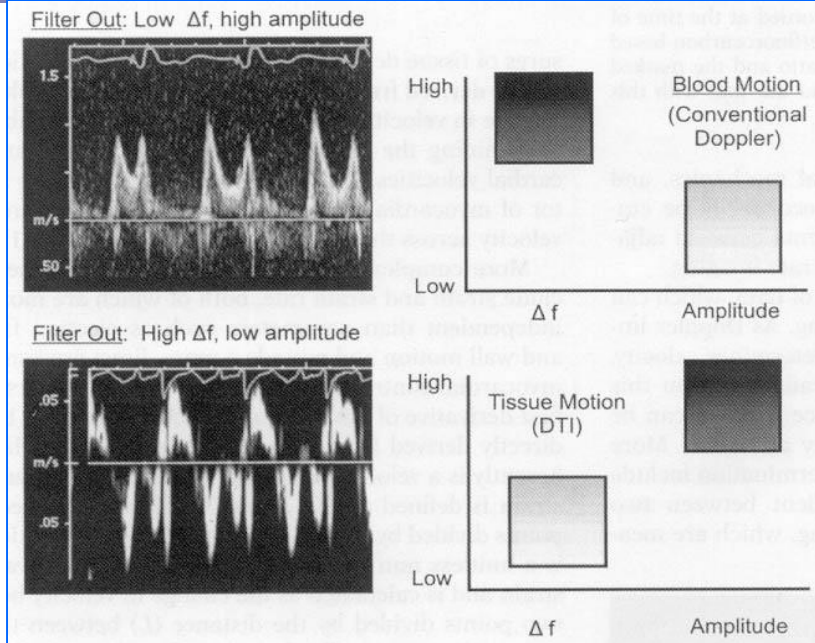
CÁC KỸ THUẬT MỚI

- Siêu âm tim trong lòng ĐMV
- Siêu âm trong buồng tim
- Siêu âm tim 3 chiều
- Doppler mô cơ tim (Tissue Doppler Imaging-TDI)

DOPPLER MÔ CƠ TIM

- Củng nguyên tắc Doppler dòng máu
- Mục tiêu : mô cơ tim thay vì hồng cầu

NGUYÊN TẮC DOPPLER MÔ CƠ TIM

Amplitude: biên độ

Frequency shift (Δf): tần số chuyển dịch

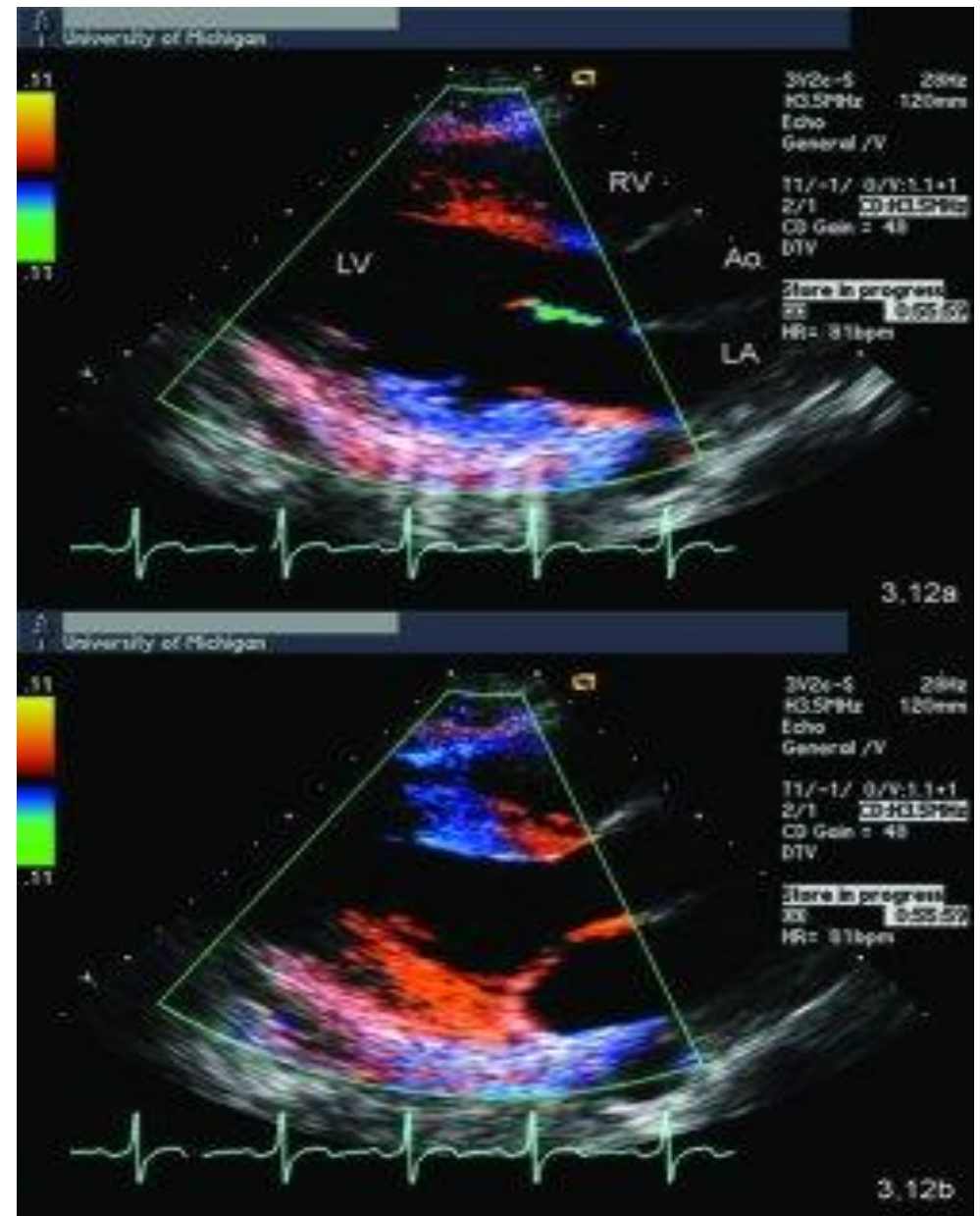
Returning signal: tín hiệu phản hồi

Filter out: mức lọc; low Δf : tần số chuyển dịch thấp

Low amplitude: biên độ thấp; Blood Motion: vận động của máu

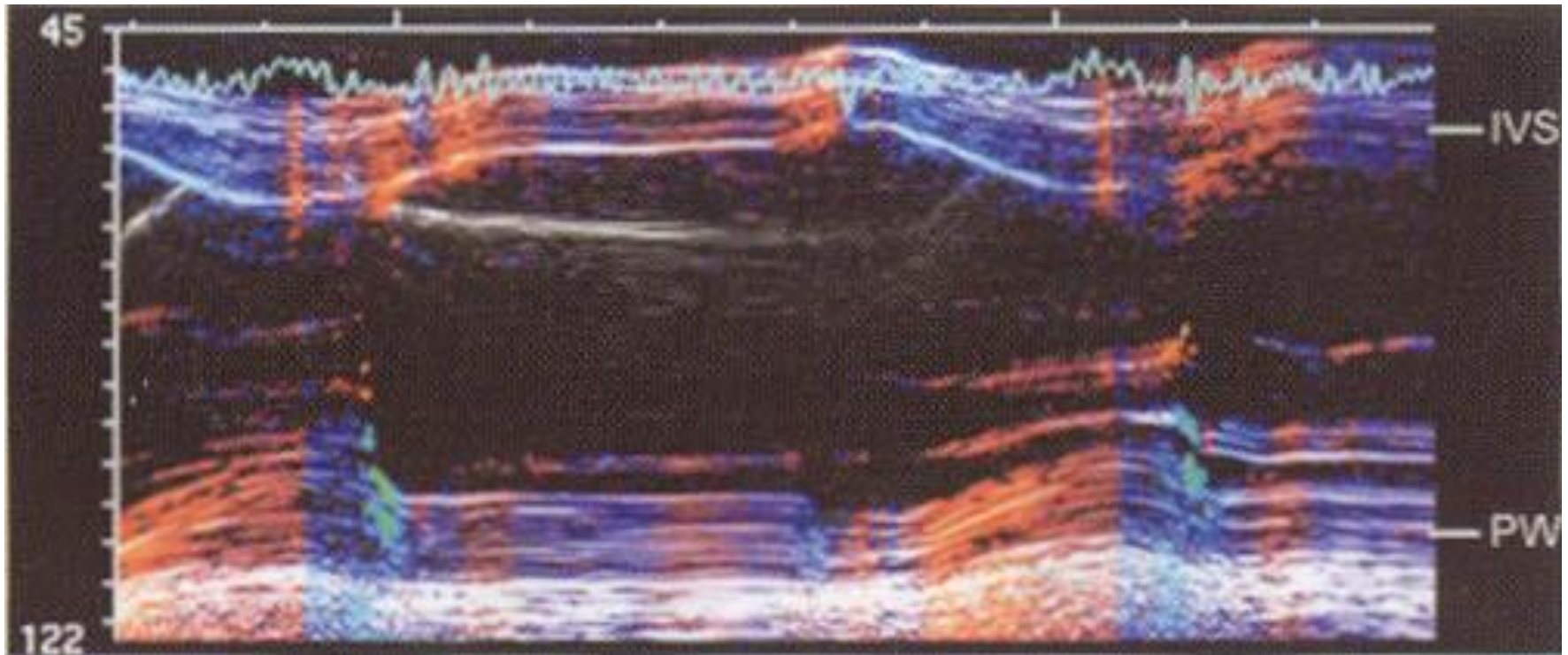
Tissue motion: vận động của mô

**DOPPLER MÔ CƠ TIM :
MÔ CƠ TIM XA ĐẦU DÒ
MÀU XANH, VỀ PHÍA
ĐẦU DÒ (TÂM THU) CHO
MÀU ĐỎ**

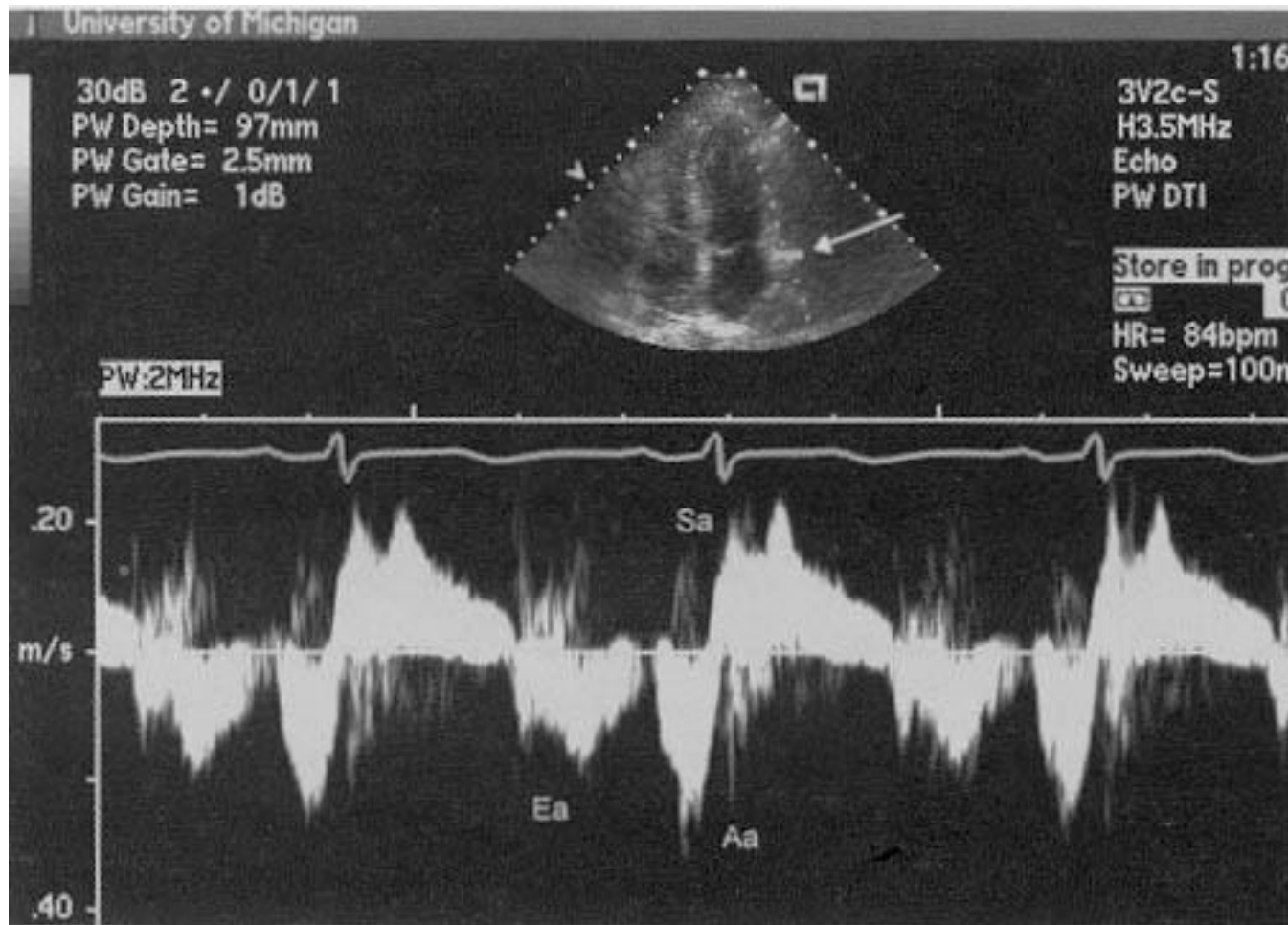

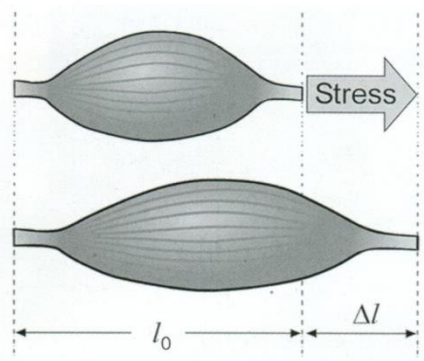
DOPPLER MÔ CƠ TIM : TM

TL : Feigenbaum H, Armstrong WF, Ryan T. Feigenbaum's echocardiography, 6th ed 2005. Lippincott Williams & Wilkins, p. 54

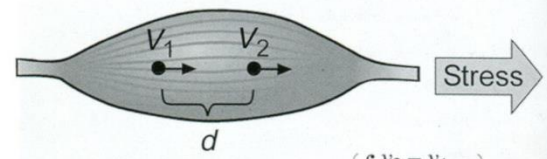
DOPPLER MÔ CƠ TIM : CẮT DOPPLER XUNG Ở PHẦN BÊN VÒNG VAN 2 LÁ

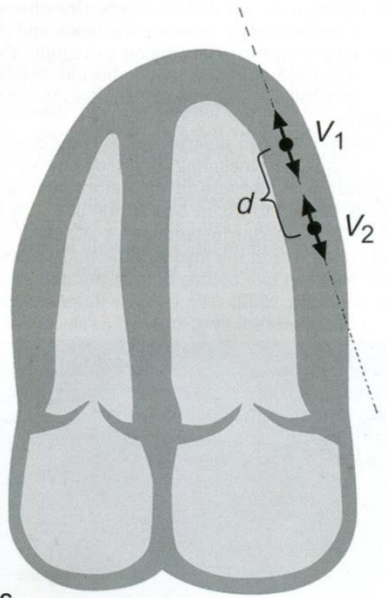
$$S(\epsilon) = \frac{\Delta l}{l_0} \quad SR = \frac{dS}{dt} = \frac{\Delta l / l_0}{\Delta t}$$

A

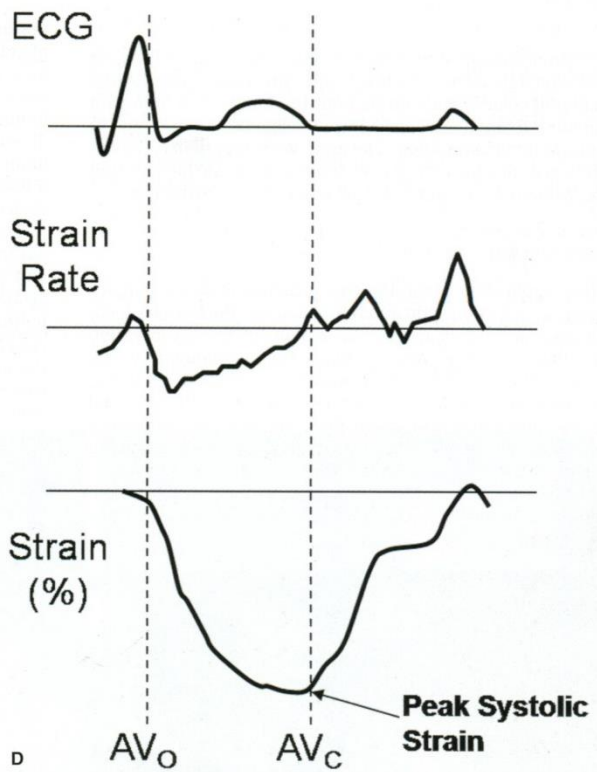

$$SR = \frac{v_2 - v_1}{d} \quad SR = e^{\left(\int \frac{v_2 - v_1}{d} dt \right)} - 1$$

B

C

D

SƠ ĐỒ BIỂU THỊ PHƯƠNG PHÁP KHẢO SÁT DOPPLER MÔ VÒNG 2 LÁ Ở 2 ĐIỂM : TÍNH ĐƯỢC STRAIN VÀ STRAIN RATE

- Strain : sức căng
- Strain rate : vận tốc căng
- A: sức căng được đo bằng sự thay đổi chiều dài; từ đó tính vận tốc căng
- B: Trong kỹ thuật Doppler, sử dụng vận tốc (v) thay vì chiều dài để tính sức căng và vận tốc căng
- D: biểu hiện sức căng và vận tốc căng qua doppler mô ở thành bên thất trái
- Avo: van ĐMC mở
- Avc: van ĐMC đóng
- V (velocity): vận tốc

TL : Arm strong WF, Ryan T. Feigenbaum's Echocardiography, 7th ed, 2010. Lippin cott William & Wilkins, p 36

Kích thước vòng van ĐMC và đại động mạch ở người lớn bình thường/siêu âm tim

		Range (cm/m ²)	
	Range	Indexed to BSA	Upper Limit of Normal
Aorta (End-Diastole)*			
Annulus diameter (cm)	1.4-2.6	1.3±0.1	<1.6
Diameter at leaflet tips (cm)	2.2-3.6	1.7±0.2	<2.1
Ascending aorta diameter	2.1-3.4	1.5±0.2	
Arch diameter (cm)	2.0-3.6		
Mitral Annulus			
End-diastole (cm)	2.7±0.4		
End-systole (cm)	2.9±0.3		
Pulmonary Artery			
Annulus diameter (cm)	1.5-2.1		
Main PA (cm)	0.9-2.9		
Inferior Vena Cava Diameters			
1-2 cm from RA junction (cm)	Normal < 1.7 cm		

BSA, body surface area; PA, pulmonary artery.

Kích thước buồng tim người lớn bình thường/ siêu âm tim (1)

Chamber	Measurement	Normal Range		Units
		Women	Men	
Left Ventricle				
	Diastolic diameter	3.9-5.3	4.2- 5.9	cm
	Indexed to BSA	2.4-3.2	2.2-3.1	cm/m ²
	Indexed to height	2.5-3.2	2.4-3.3	cm/m
	Diastolic volume	56-104	67-155	mL
	Indexed to BSA	35-75	35-75	mL/m ²
	Systolic diameter	2.1-4.0		cm
	Indexed to BSA	1.4-2.1		cm/m ²
	Systolic volume	19-49	22-58	mL
	Indexed to BSA	12-30	12-30	mL/m ²
	Ejection fraction	≥ 55%	≥ 55%	
	Septal wall thickness	0.6-0.9	0.6-1.0	cm
	Posterior wall thickness	0.6-0.9	0.6-1.0	cm
	LV mass (2D method)	66-150	96-200	g
	Indexed to BSA	44-88	50-102	g/m ²
	Relative wall thickness	0.22-0.42	0.24-0.42	

Kích thước buồng tim người lớn bình thường/ siêu âm tim (2)

Left Atrium				
	AP diameter	2.7-3.8	3.0-4.0	cm
	Indexed to BSA	1.5-2.3	1.5-2.3	cm/m ²
	LA area	≤ 20	≤ 20	cm ²
	LA volume	22-52	18-52	mL
	Indexed to BSA	22 ± 6	22 ± 6	mL/m ²
		Normal Range		
Right Ventricle				
	RV basal diameter	≤ 4.2		cm
	RV subcostal wall thickness	≤ 0.5		cm
	RVOT PSAX distal diameter	≤ 2.7		cm
	RVOT PLAX proximal diameter	≤ 3.3		cm
	Fractional area change	≥ 35		%
	Tricuspid annular excursion (TAPSE)	≥ 1.6		cm
Right Atrium				
	RA major dimension	≤ 5.3		cm
	RA minor dimension	≤ 4.4		cm
	RA end-systolic area	≤ 18		cm ²

A4C, apical four-chamber view; AP, anterior-posterior diameter in long-axis view; BSA, body surface area; PLAX, parasternal long-axis view; PSAX, parasternal short-axis view; RVOT, right ventricular outflow tract.

Kích thước buồng tim người lớn bình thường/ siêu âm tim (3)

Cardiac Structure	Basic Measurements	Additional Measurements	Technical Details
Left ventricle	ED dimension ES dimension ED wall thickness Ejection fraction	ED volume ES volume 2D-stroke volume Relative wall thickness LV mass	<ul style="list-style-type: none"> □ 2D imaging is used to ensure that measurements are centered and perpendicular to the long axis of the LV. □ M-mode provides superior time resolution and more accurate identification of endocardial borders but is inaccurate if oblique. □ LV ejection fraction is measured by the apical biplane approach or from 3D imaging.
Left atrium	ES-AP diameter (PLAX)	LA area LA volume	<ul style="list-style-type: none"> □ LA AP dimension provides a quick screen but may underestimate LA size. □ When LA size is important for clinical decision making, measurement of LA volume from apical views is helpful.

Kích thước buồng tim người lớn bình thường/ siêu âm tim (4)

Right ventricle	ED basal RV dimension in A4C view RV systolic function	RV wall thickness RVOT dimensions RV FAC or TAPSE	<ul style="list-style-type: none"> RV dimensions are measured in apical views at ED. RVOT is measured in PLAX views. TAPSE is measured from an apical M-mode recording of the tricuspid annulus (see Chapter 6 ↻).
Right atrium	Visual estimate of size	RA area in A4C view	<ul style="list-style-type: none"> RA size is usually compared to the LA in the apical four-chamber view.
Aorta	ED diameter at sinuses (PLAX)	<ul style="list-style-type: none"> ED diameter indexed to expected dimension Diameter at multiple sites in aorta 	<ul style="list-style-type: none"> With 2D echo, inner edge-to-inner-edge measurements are more reproducible. Measurements at end-systole are about 2 mm greater than end-diastolic measurements.
Pulmonary artery		ED diameter	

A4C, apical four-chamber view; AP, anterior-posterior; ED, end-diastole (onset of the QRS); ES, end-systole (minimum LV volume); FAC, fractional area change; PLAX, parasternal long-axis view; RVOT, RV outflow tract; TAPSE, tricuspid annular plane systolic excursion.